

NEPEJÜNK

Director și Șefredactor: **Wasserstrom Sándor****REVISTA EVREIASCĂ**Redactor responsabil: **Leitner Zoltán**

Az erkölcsi olaj halhatatlansága

A most folyó világtörténelmi események az emberiség lelkét sivárrá és kietlenné teszik, mert mammutlábakkal tapossák le az ember lelkének virágos kertjét. Ez a fegyverért élő és fegyverrel küzdő, a kicsit letpró, az erőszak jogát dicsőítő korszak — nem a zsidóság lelkületéhez közelálló. A zsidóság szelleme sohasem keresett szimbolikus istenséget kőben és növényben, babérfa bozótban, pikkelyes Dágonban, vagy husban és vérben, Ápis tehénben vagy a képzelet játékaiban. A zsidóság mindenkoron szellemi istenséget keres, akinek léte, bölcsesége, mindenhatósága, gazsága és szeretete átviláglik a világ-egyetem misztériumain és a történések univerzumán. Még ott is győzedelmeskedik, ahol az emberek hatalma szerencsétlen mederbe tereli a történelem tragikus áradatát. A jelenlegi borzalmas sülyedés után minden bizonnyal eljön újra az emelkedés korszaka is, ahogy az özönvíz örvénye fölött is megjelent az isteni megbocsájtás gyöngvörű szivárványa.

A zsidóság nagyjai hiába igyekeztek megmagyarázni már évezredekkel ezelőtt és azóta is, hogy gyilkos háborúk nem viszik előbbre az emberiség ügyét. A zsidóság örök ideálja az a Messiás, akinek derékövét az igazság képezi. Nem véres karddal, tankokkal, bombákkal, aknákkal, nem a tökéletességre vitt embermészárlás tudomány és képzeletalkotta csodaszerszámaival akarta az emberiség történelmét elképzelni: hanem bölcseséggel, erkölcsiséggel és szeretettel. De kinevettek bennünket nem értenek meg ma sem, senkisé hederit reánk, mert nincsenek világhódítóink, nincsenek arzenáljaink. Mi hiába hallatnánk szavunkat, nem hallgat reánk senki! Sőt az emberi szadizmus, rombolási és gyilkolási düh először rajtunk zsidókon tölti ki bosszuját és primitív ösztöneinek levezetői elsősorban mi lettünk. Páncélos és acélerődőkben triumfáló diktátorok előtt csak a durva és nyers erő imponál és a zsidóságot, a magasabb szellem hirdetőit, mint népet és mint egyént is, — ha a béke olaját lobogtatja, — káromló lázongással rojtják el és tapossák le. Tipornak bennünket és aberrált lelkiségük egész érthetetlen lelki mechanizmusával bennünket üldöznek és tipornak le elsősorban.

Elégtétel számunkra csak egyetlen egy létezik: hogy a pogány mánor és a sorainkban okozott rettentő pusztítás dacára is mi maradunk, akik voltunk, Egyisten népe, Szináj népe, a Tóra népe az örökmécse és a Chanuka népe. Igen, a menora népe maradunk, az örök világosságé, amely bátran hirdeti ma is, hogy az emberiségnek a nyomorból, erkölcstelen-ségből és boldogtalanságból eljövendő a megváltása. A mi lelkünkben soha nem pusztul el az örök vágy, az örök sóvárgás

a prófétai ideálok megvalósulása iránt. Igen, csak bennünk zsidókban él ez az örök szenttüzű sóvárgás az emberiség boldogabbá tétele iránt, de ezt nem gyilkos bombákkal képzeljük el, mint a baloldal heroldjai, mert milyen szeretet az, amelyet csak tankokkal lehet rákényszeríteni a boldogtalanság mélységeiben ténfergő emberiségre?

A makkabeusok hősi küzdelme csak azért lehetett győzelmes, mert egy nép küzdött szabadságáért. Egy kicsi nép a nagy és erőszakos ellenféllel szemben. S hittel hisszük, hogy minden nép, amely népi létét félti és az erkölcsi világfelfogás hitét vallja, sohasem pusztulhat el a történelem kavargó, rettentően brutális szinpadáról. Mi zsidók, a makkabeusokban nem a fegyverrel küzdő zsidót ünnepeljük a menora ünnepén, hanem a magasabbrendű erkölcsi világfelfogásért küzdő isteni szolgákat. Mi nem véres csatákról emlékezünk, hanem a csodás olajat ünnepeljük, amely egy nap helyett nyolc napig égett. Mi mi zsidók azt hittük sokáig, hogy erkölcsi olajunk, amelyet naponta meggyújtunk a világ minden sarkában, csak egy napra való s most, a küzdelmek és üldözések korszakában derül ki, hogy újra átmentjük értékeinket, a Tóra örökérvényű szentségeit az eljövendő nemzedékek örökkévalóságába.

Ezután sóvárgunk és hittel hisszük, hogy az emberiség is ráeszmél még arra, hogy soha még mással, mint a „béke olajával” nem jutott előbbre az emberiség szent ügye. Mi hiába ünnepeljük a világ

előtt az „olaj ünnepét”, a drága chanukánkat, az ablakokba kitett apró lángokat nem érti meg az emberiség. Pedig ez a láng a békét hirdeti! De ki is értené meg, amikor fenn az északi fény országában, asszonyok és gyermekek tizezrei menetelnek a méteres hóban és naponta halnak meg emberek, mert tirannusok úgy akarják. Sajnos, a Kiskoru emberiségre rá lehet kényszeríteni a céltalan embergyilkolást, holott mi, a népek legöregebbje már réges-régen tudjuk, hogy a kard nem viszi előbbre a világot, akármilyen véres és akármilyen éles is az.

A makkabeusok ünnepén újra és újra csak a mécses ünnepeljük, az olajnak, mint a békének szimbólumát és a szerény mécses azt szimbolizálja nekünk magunknak: hogy ez a mécses az öröklétünket revellálja, az emberiségnek pedig: hogy mi utáljuk a vért, az erőszakot és mindaddig boldogtalan és szerencsétlen lesz az emberiség, amíg úgy hiszi, hogy harccal és gyilkolással előbbre lehet vinni az emberiség ügyét.

Mindaddig boldogtalan lesz az emberiség, amíg azt hiszi, hogy az az olaj boldogít, amelyet szondák ontanak a föld színére és belőle repülőgépeket és harcos motorokat hajtó benzint készöl. Ahol pedig nincsen igazi olaj, ott mübenzin készöl, ahogy ma már az egész emberiség müigazságokra van beállítva. Mig mi zsidók az erkölcsi „olaj” örökkévalóságát hirdetjük. Csak nem éitenek meg bennünket...

Üldözött zsidó millióknak ez az egy fegyvere maradt meg: a kis mécses, amelyet pontosan 2104 évvel gyújtott meg először a Szentélyben Matiszjohu és hittel hisszük, hogy ez menti át az örök isteni igazságokat a jövendő — remélhetőleg boldogabb — generációknak...

200 millió lei-nek megfelelő összeget ad a Joint a magyarországi zsidóság felsegítésére

Budapesti. — A legnagyobb magyarországi zsidó közösség, a pesti izraelita hitközség Stern Samu elnökletével közgyűlést tartott, amelyen megállapították, hogy a magyarországi zsidóság egyrésze elvesztette kenyerét az új zsidótörvény következtében és ezek felsegítése hatalmas feladatot ró az egész magyarországi zsidóságra. A zsidó jogok védelmi hálózatát az egész országra kiterjesztik és mindenütt megalakulnak az Omzsa szervek, amelyeknek legfőbb feladata, hogy több, mint tízmillió pengőt hozzanak fel a hatalmas feladatok megvalósítására. Már meg is kezdődött a szervezési munka és egy napon 33 vidéki városban tartottak szervező gyűléseket. A magyar kormány is megadta engedélyét a szervezéshez és messzemenő támogatásban ré-

szesíti a zsidóság erre vonatkozó szervezkedését.

Stern Samu elnök ezzel kapcsolatosan beszámolt londoni és párisi tárgyalásairól és amint jelentéséből kitűnt, a Joint körülbelül

400.000 dollárral, azaz 200 millió leinek megfelelő

összeggel akar hozzájárulni a magyarországi zsidóság nagyszabású megsegítéséhez. Ezt az összeget azonban csak abban az esetben folyósítja, ha legalább hasonló összeget hoz össze a magyarországi zsidóság az önmaga erejéből is. Ezért megfelelő felhívásokkal fordul a magyarországi zsidósághoz, hogy minden egyes magyarországi zsidónak kötelessége jövedelméhez mérten hozzájárulnia az akcióhoz.

Grandiózus tervet dolgoztak ki a palesztinai zsidó vezérek, az ország közgazdasági életének hatalmas fellendítésére

A palesztinai több, mint félmilliónyi zsidóság ma már olyan gazdasági erőt képvisel, amely önálló nagy tervek keresztülvételére is elég erőt képvisel. A hirtelen megnövekedett bevándorlás sok jó és selejtes emberanyagot vitt az országba, de akármilyen szakképzetlen erők is legyenek szórványosan az Európából elkergetett zsidók között, megfelelő munkalkalmalom teremtésével mindből hasznos és produktív embereket lehet átképezni. A szónak nem sablonos és nálunk értelmezett minőségében, hanem a való élet által rájuk kényszerített adottságok révén. De az ott szunnyadó szakképzett erők elkallódásáért még nagyobb kár volna. A sok németországi szakember, vállalkozó, mérnök erejét be kell kapcsolni az országépítés nagy munkájába. Vége kell legyen a tervszerűtlen és egyéni iniciatívából kiinduló gründolásoknak, ma már nem történhet meg az, hogy egyszerre egy szakmából három vállalat is létesüljön, míg egy hiányzó cikk előállítására elmaradjon.

Ebből az elvből kiindulva, a Jewish Agency szakértői nagyszabású tervet készítettek el, amelyet a napokban hoztak nyilvánosságra. A terv lényege, hogy a háborúval kapcsolatosan a palesztinai iparnak függetleníteni kell magát a tengerentúli piacoktól, mert a nyersanyag-ellátás rendkívül nehézé válik. Ezért a Jewish Agency tervet készített

125 gyár felállítására, amelyhez csaknem két millió fontot

(három milliárd leit) kell mozgósítson. Ezek az újonnan létesített iparvállalatok 8000 munkást tudnak majd foglalkoztatni.

A nyersanyag ellátást is tervszerűen akarják megszervezni. Ennek érdekében a Jewish Agency már meg is kezdte az előkészítő munkálatokat még az elmúlt nyár folyamán. Ehhez is szükség van 170 ezer fontra. Ezenkívül a meglévő gyárak munkájának biztosítására — nehogy leálljanak nyersanyaghiány és egyéb okok miatt — a Jewish Agency 100.000 fontot akar kölcsönképpen nyújtani a vállalatoknak. Ebből a tervből már eddig megvalósult annyi, hogy 70.000 fontot folyósítottak is.

A MEZŐGAZDASÁG FEJLESZTÉSÉRE VONATKOZÓ TERVEK.

A Jewish Agency gazdasági szakértői, Eliezer Kaplan, dr Smorák, dr Hoofien, Pinchas Ruthenberg, a Waad Leumi elnöke, S. Sinkár, a gyár-iparosok szövetségének elnöke, Mose Smilansky, J. Maimon és V. Skolnik dolgozták ki a terveket. Valamennyien tekintélyes közgazdasági szaktípusok, akik szerint modern öntözési terveket is meg kell valósítani, amelyeket eddig pénzhány miatt nem lehetett keresztülvinni. Erre a célra 150.000 fontra van szükség, de már az első évben 300.000 fonttal lehetne fokozni a mezőgazdasági termelést.

A Jewish Agencynek minden irányban kiterjed a figyelme. Az ipari és mezőgazdasági tervek mellett a hatóságokkal együtt 700.000 fontot akar költeni közmunkákra, amely szintén 6000 munkást tud majd foglalkoztatni. Ebbe a tervbe kapcsolódik be a zsidó közintézmények

létesítése is, a tel-avivi kikötő fejlesztése, a KKL földjeinek betelepítése, a Hule-mocsarak lecsapolása.

Összesen három millió fontot akar a Jewish Agency így produktív munkába iektetni, amely hatalmas lendületet fog adni a háborús Palesztinának. A Jewish Agency terve óriási feltűnést keltett a pa-

lesztinai zsidóság körében is és a héber sajtó megállapítja, hogy a terv az utolsó órában jelent meg, mert gazdasági landadást észleltek. Viszont, ha sikerülne ezt a tervet maradéktalanul megvalósítani, akkor újabb boldog korszak virrad Palesztinára és újabb bevándorlók tízezei kaphatnak majd megfelelő elhelyezkedést. A grandiózus tervbe természetesen bekapcsolódik a Keren Kajemet Lejiszrael és a Keren Hajjesod intézményei is.

Az új Palesztina építése óta ilyen nagyszabású tervet még nem kezdeményeztek és a világ zsidóságától függ, hogy meg lehet-e ezt valósítani? Kétségtelen, hogy ha a zsidóság komolyan akarja a zsidó országépítést, ezt a sokmilliárdos tervet feltétlenül tető alá kell hozni legkésőbb 1940 tavaszán.

Rosenberg Mór finn miniszterelnök-helyettes

Bevalljuk, néha dagadozik az önértéktől keblünk, amint olvassuk, vagy halljuk: hogy zsidók milyen karriert futnak be. Most azonban nem tudunk úgy hozsannáznunk, hogy a finn ellenkormány, amely már a szovjet által elfoglalt területen létesült, zsidó pénzügyminiszterrel dicsekedhet, aki egyúttal a miniszterelnök helyettese is. A miniszter neve Rosenberg Mór és úgy hisszük, hogy ezzel a névvel, mint pénzügyminiszter egyedül áll a történelem színpadán. — Van ugyan Amerikában egy Morgenthau nevű ur, aki szintén a pénzügyek intézője, ami szintén nem leicsinylendő pozíció, de ez a Rosenberg „elvtárs” is ügyes ember lehet. Bár jobb szerettük volna, hogy Kalevala nemzeti éposz egyik hőse lépett volna ki a porondra és nem ez a mi hitsorsosunk. De nem azért, amiért az olvasónk gondolná, hanem egészen másért. Például azért nem látjuk szívesen, mert az oroszoknak ez a finn ellenes támadása nem szimpatikus. A finn nép komoly, derék északi emberekből áll, akik produkáltak már valamit a világnak. Tudományban, sportban és egyebekben. Most pedig jönnek az oroszok, hogy a három és fél milliós kis törpe nemzet veszélyeztette a 183 milliós kolosszust. Ez nagyon átlátszó és gyenge érv és igazat kell adjunk a „Marianne” című francia lap karikatúrájának, amely Stalint ábrázolja, amint a térkép előtt át akarja fogni a finnek országát és ezért néhány „Mein Kampf”-ot tett a lába alá. És a kép szerint odaszól a mellette álló embernek, hogy kellene még egy-két kötet, hogy annál biztosabban elérhesse a finnek földjét. Igen, ezt a metódust Berlinton tanulta Moszkva.

És már ezért sem emberi és nem szimpatikus számunkra. Miért legyen hát büszkeségünk az a Rosenberg Mór, aki a finn ellenkormány tagja és a szovjet zsoldjában áll? Nem, nem szimpatikus, legteljebb kiégésítője annak a groteszk és mélységes tragikumokkal telített európai helyzetképnek, amely Grönlandtól Sziciliáig telfordította ennek az utálatos földrésznek egész strukturáját. S ki tudja, hogy még mi következnek?

— AZ AMERIKAI ZSIDÓ MUNKÁS-SÁG EGYMILLIÓ-DOLLAR AKCIÓJA PALESZTINA RÉSZÉRE. Az amerikai zsidó munkásság Pro Palestina bizottsága legutóbbi konferenciáján, amelyen több, mint kétezer delegátus vett részt, Amerika különböző részeiből, határozatot fogadott el, amely szerint egymillió dollárt gyűjt össze a palesztinai munkás-intézmények javára. A konferencia határozatilag mondotta ki együttérzését az egész világban szenvedő zsidóság iránt és rámutatott arra a fontos szerepre, amelyet Palesztina hivatott betölteni a zsidó nyomor kiküszöbölése terén. Egy másik határozatban a konferencia ígéretet tesz, hogy támogatni fogja a palesztinai munkásság nagy intézményeit, a palesztinai munkásbankot és a Nachson hajózási társaságot. Az összes amerikai zsidó szakszervezeteket kötelezik, hogy minimum százezer dollárral járuljanak hozzá a zsidó szakszervezetek által összegyűjtendő egymillió dolláros összeghez. A newyorki, bostoni és chicagói munkáskörzetek külön-külön 25 ezer dollárt, a többi szakszervezetek egyenként tízezer dollárt hoznak fel az akció céljaira.

A lengyel zsidók hősiességének ellenállása

Aki ismeri közelebbről a lengyel zsidók mentalitását, az nem csodálkozik azokon a híreken, amelyek különböző utakon kiszivárognak a németek által megszállott területekről. Most derül ki, hogy milyen hősi ellenállást tanúsítottak a zsidók a rövid háború folyamán. Kiderült, hogy több mint 30.000 zsidó katona halt meg a tűzvonalban. Azt még nem állapították meg, de mi nyugodtan állíthatjuk, hogy hősihatalmú aránszámuk, a többi lengyeléhez viszonyítva, lényegesen magasabb, mint kellett volna legyen. De ez érthető is. Mert a lengyel zsidó katona elszántan harcolt, mert érezte, hogy a pokol minden kinszenvedése következik, ha a németek legyőzik a lengyel hadsereget. De meg azért is bátran küzdöttek, mert meg akarták mutatni a lengyeleknek, meg a többi népeknek is, hogy a zsidó nemhogy gyáva volna, hanem kellő pillanatokban mindhaláláig harcolt azért az országért, amely ha mostoha is volt vele szemben sokszor, de mégis „haza” az, amely neki védelmet és életlehetőséget nyújtott.

Harmincezer katona halott és legalább hatvanezer polgári áldozat a lengyel zsidóság eddigi veszteség listája. De ez igen szerény becslés, mert áldozatok naponta vannak még ma is, hiszen a gonosz megszálló csapatok nem kimélnék senkit és semmit.

Ime, legjobb példa erre a varsói zsidók ellenállása is. Amikor elrendelték a gettó felállítását, akkor Dr. Hartglass sejmiképvisele, Czerniakov, a varsói hitközség elnöke és Seidenbentel előljárósági tag vezetésével a deputáció kereste fel a német parancsnokságot, hogy ne állítsák fel a gettót. Erre a németek egy milliárd márka hadisarcot követeltek, amit a zsidók két okból nem adhattak meg. Először is azért, mert a varsói zsidók annyira leszegényedtek, hogy nincsen meg nekik a milliárd márka, másodsor is azért, mert ha megfizették volna, ki garan-

Régi olcsó árak Legnagyobb választék Csak jó minőség

DEUTSCH POSZTOÁRUHAZ

Oradea, Str. Avram Iancu 4.

„Electa” szövetek egyedüli lerakata

tálta volna, hogy egy-két hónap múlva, nem-e rendelték volna el a gettó felállítását. A németek nem csinálnak abból sem nagy lelkiismereti kérdést, ha angolokkal, vagy franciákkal szemben nem tartják meg adott szavukat, miért tartásák éppen a védtelen zsidókkal szemben?

Ezzel a németeknél járt deputációval kapcsolatosan irnunk kell Dr. Hartglass személyiségéről, akinek volt bátorsága elmenni a német parancsnokhoz, hogy ott tiltakozzon és követelje, hogy a gettót ne állítsák fel, mert nekik nem kell gettó, inkább a börtön. Dr. Hartglass, a legnagyobb lengyelországi jogtudósok egyike, a zsidó parlamenti klub elnöke volt, a „Hajnt” állandó munkatársa, akinek okos és nagyszerű okfejtéssel megírt cikkei mohón olvasták a lengyel zsidó milliók. Hogy mennyire más mentalitásuk a lengyel zsidók mint mi, az ebből a tiltakozásból is kitetszik. A tiltakozás eredménye volt, hogy a deputáció tagjait letartóztatták és internálták.

Aminthogy a lublini jesivával kapcsolatos hírek is ezt a hősiességet bizonyítják.

A „Breslauer Zeitung” szerint a lublini zsidó fiatalok élesen ellentálltak a német csapatoknak. Nem tudjuk, hogy igaz-e az, amit az a bizonyos német tiszt ír a lublini

ellenállásról. Nem gondoljuk, hogy gyávák volnának, sőt mi magunk mondjuk, hogy hősök, de a legnagyobb csodálat illeti meg őket, ha kaftánban álltak ki a barrikádokra és a lublini jesiva épületében is ellenálltak, amikor már minden elveszett. Elhisszük azt is, hogy „erre egy nagy haubitcot állítottunk fel és néhány lövés után az épület összeomlott és maga alá temette a zsidócskákat”.

Milyen öröm ez nekik, a németeknek, hogy „maga alá temette a zsidócskákat”. Valóban csodálatos építmény volt a lublini nagy jesiva, amelyről már több ízben írtunk. Hatalmas palota, a tudásnak vára. Német nehéz ágyúkkal lötték széjjel a Tóra várát. De ezt megtették már a régi rómaiak is. De Jawneh tovább élt. A lublini jesiva épületét lehetett bombázni, de azért a Talmud és a zsidó Tan, örökké élni fog...

Transjordánia hadat üzent...

Bizonyára minden jogi kérdésekkel foglalkozó ember tudja, hogy mit jelent az, amikor sokszor bonyolult és nagy perekben, egy-egy perlekedő egy leu erkölcsi kártérítést követel. Sokszor százezreket költenek

LEITNER ZOLTÁN

Tragédia a lublini temetőben

A lublini rabbiskola növendéke volt Dov Ber Chileszky, akit apja az egyik wóhyniai falucskából küldött a rabbínikus tudományok főiskolájára. Dov Ber nagyszerű koponya volt. Világosfejű, gyors fel-fogóképességű gyermek, aki öt éves korában már buvárkodott a szent könyvekben és kiváló képességeit mindenki elismerte. A kis zsidóakta falu rabbija hosszú levelet írt a lublini jesiva vezetőjének, amikor utnakindult a tízenkét éves kisfiu, aki bennlakója lett a hatalmas szemináriumnak, amelynek telepítéséhez annyi dollárt áldoztak azok a zsidók, akik egykor lengyel földön látták meg a napvilágot és most Amerika szabad földjén emlékeznek vissza arra a savanyuságu szegénységre, amelyből úgy menekültek el, amikor még lehetett, mintha Danie fődre transzponált purgatoriuma lett volna.

Dov Ber nagyszerű tanítványnak bizonyult. Mindég az elsők között volt és úgy jóslták tanítói, hogy egykor a talmudtudományok egyik világszerte ismert tekintélye lesz. De a végzet másképpen akarta. Dov Ber egy napon véletlenül megismerkedett egy varsói nagykereskedővel, aki régi kelet-európai szokás szerint rögtön arra gondolt, hogy leányát majd

összeházasítja a fiúval. Dov Ber akkor tizenhét éves volt már és úgy gondolták, hogy házában tanulni fog és később odaveszi üzletébe és összeházasítja Noémivel, a szép és halkszavú leánnyal, aki az egyik varsói zsidó leánygimnázium eminens növendéke volt. A kislány nem is tudta, hogy amikor a sudárnövésű komoly fiu megjelent házukban, akkor élete utja sorsdöntő fordulathoz ér.

A fiu szüleit titokban segítette a varsói nagykereskedő és lehetővé tette az egész családnak, hogy Lublinba költözzenek. De mit is hagytak ott abban a szomorú kisvárosban? Egy faluvégi kocsmát, amelyben szegényes petróleumlámpa égett, ahol részeg lengyel parasztok ordítottak napestig. Foglalkozott még az öreg Chileszky bőrök összeszedésével is, meg nagy toltosmókat is vitt faluról-falura, amíg végül eladta az összegyűjtött árut a nagykereskedőknek. Sok gyereke volt a házaspárnak, ahogy már az ilyen szegény, falusi vallásos lengyel családoknál szokásos volt. Hogyne örvendek volna annak, amikor Isslerov Juda, a varsói gazdag ember 2000 zlotyt adott nekik, hogy hagyják ott a falusi életet, amely mindjobbban elnehezült a lengyel kormány antiszemita intézkedései miatt és módot adott arra, hogy Lublinba költözzenek, szeretett fiuk közelébe. Hiszen ő volt minden reményük. Látták már lelki szemük előtt, amint Dov Ber egy hatalmas hitközség élén áll és a hívek ezrei kézsókkal járulnak eléje. Talán még sejm-képvisele is lesz belőle, híres ember és nagy tudós.

De a fiu, amikor megízlette a lengyel főváros lehetőségeit és látta a nagy sürgés-forgást, bevalotta őszintén leendő apósának, hogy jobban szeretné a talmudi buvárkodást abbahagyni és inkább kereskedni szeretne. Milyen jó is volna, — gondolta — apósa üzletében dolgozni és szakítani — ha nem is végleg — az örök tanulóssal, ami nem egyéb, mint egész életre szóló szegénység fogadalom és egyáltalán nem hasznosítható; egyszerű „szalmacsépiés”. Az apósjelölt sokáig tétovázott. Elvégre ő azt is akarta, hogy a fiu nagy tudós legyen és hogy leánya egy tudós ember felesége legyen. De amikor látta, hogy az üzletben is milyen kitűnően apocipál a fiu gyors észjárása és mennyi kereskedelmi érteke van, beleegyezett a változásba ő is és úgy döntött, hogy kereskedő lesz belőle.

Sára asszony, Dov Ber anyja nagyon sokat sírt, amikor megtudta, hogy fia „elzúlik” és aki őt ő színes álmait szövögette, nem lesz más, mint egyszerű kereskedő. Nem izgatta képzeletét az sem, hogyha fia gazdag lesz, akkor az ő életük is mennyire kedvezőbbé válik. Nem gondolt arra, hogy örökös szegénységüknek végeszakad és a többi gyermekeit, mind a hetet, szépen fogja tudni ruházni és elátni. Hiszen Dov Ber, a legidősebb gyermeke volt és ezt régi zsidó szokás szerint az égieknek akarta szentelni. Elég lesz, ha a többi fogja huzni a mindennapi élet kínos-keserves ígáját. De nem használt a könyörgés és egy napon, a makkabeusok emlékére megült Chanukakor, otthagya a fiu a lublini nagy

el azért, hogy az egy leut megnyerjék. Mi lenne ez más: mint szimbólum? Annak jele, hogy az illetőnek nem a pénz a fontos, hanem az erkölcsi elégtétel, ami a pernyerteséget jelenti, azzal a bizonyos egy lejjel... Ez jut eszünkbe, amikor azt olvassuk, hogy Transjordánia is hadat üzent Németországnak. Könnyebb ellenfele régen nem akadt a Harmadik Birodalomnak. Hiszen háromszáz ezer beduin lakja, közvetlenül a palesztinai határ mentén, akik igazán nem sok vizet varthatnak a nagy küzdelemben, amely a brit birodalom és a németek között folyik. De olyan ez, mint egy lej. Szimbólikus értéke van. Elvégre Transjordánia arabiai nem mutatkozta mindig angolbarátnak. Sőt, inkább olasz befolyás alatt álltak. Erőteljesen támogatták a palesztinai arabokat is, a három éves harcok idején. De most, amikor a brit birodalom megindította a nagy harcot, az összes arab államok mellette nyilatkoztak meg. Egyiptom lelkesedése mellett, nem elhanyagolható jelenség Irak állásfoglalása, majd a délarabiai Saudia fejedelme, Ibn Saud is inkább angolbarát már, mint volt a háború kezdetekor.

Transjordánia hadüzenete jó jel, amint-hogy ennek a hangulatnak eredménye az is, hogy a palesztinai arabok és zsidók kapcsolata barátságos lett és most már nem bombákkal támadják a jisuvot, hanem arról folytatnak elkeseredett vitákat, hogy a zsidó narancsexportőrök ne 62%-os részesedést kapjanak a narancsexportból, hanem csupán 55%-ot, holott tavaly 67%-át tették az össz-exportnak, a zsidók által széjjelküldött narancs transzportok. A nagy európai konfliktus a Közelkeleten jó hatást keltett és ennek egyik láncszeme a transjordániai emir hadüzenete is. Még ha annyit ér, mint egy perben — az egy lejes erkölcsi kártérítés. Mindenesetre nagy szimbólikus jelentősége van...

Zsidó férjet csalni...

A „Der Neue Tag” prágai újság írja, hogy vegyesházasságok nem élveznek jogvédelmet. Egy zsidó férfinak árja felesége megcsalta a férjét, egy árja emberrel. A férj bíróság elé ment és a bécsi bíró úgy döntött, hogy nem bűn egy zsidó férfit, árja nőnek megcsalni egy árjával.

Indokolás szerint: a házasság a nemzeti szociálista államban a leginkább őrzött birodalmi javak közé tartozik, mint az államélet legfőbb alapja. A zsidó házastól nem emel-

het vádat olyan házasság megsértéséért, amely a nemzeti szociálista világnézet szempontjából megvetendő és nem kívánatos.

Lesz időszak, amikor erről is úgy fogunk megemlékezni a jogi annalesekben, mint korunk örültségének egyik furcsa szimptomájáról. Amikor megdöbbenően fogják olvasni késői korok, hogy a házasság szentségét is felrugják ferde és furcsa fajelméleti szofizmus miatt. Evezredek óta még a félbarbár népek között is szentség volt a házasság intézménye, amely valóban támasza és talpköve volt minden erkölcsi tisztultabb fel fogásnak. S most bekövetkezett Bécsben az, hogyha a férj zsidó, akkor még azt a gyalázatot is el kell viselje, hogy felesége megcsalja és még a bíróságnál sem vehet elégtételt magának.

A mi asszonyainknak is lehet ebből egy tanulságuk. Hogy ők se menjenek boldogan egy nemzsidó férfi karján az utcán, ne hagyjanak maguknak udvarolni nemzsidó férfiakkal, mert a fajelmélet elvetése mellett is, a fajvédelem kulturált gyakorlása mindig zsidó cél volt, mert ezt megköveteli a faj-eugenetika. Zsidó nő ne legyen boldog, ha szemet vet rá nemzsidó férfi, mert ebből boldog együttélés a legritkább esetben lesz. Zsidó nő maradjon a zsidó faj keretein belül és természetesen vice-versa.

Tanase és a zsidókérdés

Előbb tisztázzuk a legfőbb kérdést: Tanase, a román színészet büszkesége nem zsidó. Sohase volt az. Most, hogy erdélyi turnéja van, kell írjunk róla és társulatáról. Előbb megemlékezünk arról, hogy Tanase a nyáron Palesztinában turnézott és nagy sikere volt. Kitünő képességeivel általános tetszést aratott és a palesztinai héber sajtó is elismerte művészi rátermettségét.

Most, hogy mi magunk is hallottuk, egy jelenetről kell megemlékezzünk, amely bizonyos szempontból jobb zsidó-barát propaganda, mintha ezer cikket írna rólunk, egy-egy sajtó sajtóorgánium. A jelenet a következő: az állatok konferenciát tartanak, amelyen arról tárgyalnak, hogy örök békét kell kötni. Férfiak és nők jelennek meg a színpadon, egy-egy állatot arc-maszkokkal jellemezve. Egymásután jönnek a színre és elmondják vers formájában panaszaikat. Így kerül a konferenciára a zsidó is, amelynek maszka; egy kecskének. Ismert jelmez: hosszú szakáll, amelyen a kecskének szokott

lenni. Elmondja, hogy bár ő nem tehet semmiről, de mégis mindég őt bántják és őt teszik minden bajért felelőssé.

Bejön az oroszlan, ez maga Tanase. Azt mondja, nagyon szép ez az örök béke gondolat, de neki enni kell, még pedig húst és ezután körüljárja az összes állatokat. Majd fogja a kecskét — és eldobja a székéről, ahol békésen ül. A „kecske” szerényen körülnéz és egy másik székre ül. Jön egy új szereplő és ismét csak a kecskét illetőleg a bün-bakot találja alkalmasnak arra, hogy felállítsa a helyéről. Sőt amikor egy újabb üres székre akar ülni, oda ráteszi az egyik ülő már a lábát is. Végre mindenki ül, csak a zsidó áll a sarokba, szerényen és megtörtén. Morál: mindenki a zsidó helyét akarja elfoglalni, bár vannak másutt is üres pozíciók. Végül a konferencia eredménytelenül végetért. Azt mondja az elnök, hogy veletek sem lehet semmit sem kezdeni, olyanok vagytok, mint az — emberek. Még volt egy megjegyzés a zsidóra: vajjon mit is kezdünk mégis a zsidókkal? Azt mondja erre az oroszlan: ott van a Fehér Könyv, az „megoldja” a kérdést.

Megnyugtató, hogy a románok legnagyobb komikus színésze ilyen szimpatikusan állít be bennünket szatirájába...

— Gent a cionista politikai tevékenység egyik fontos központjává vált. A körülményekre való tekintettel a Jewish Agency exekutívója elhatározta, hogy osztályainak egyik részét, amelyek eddig Jeruzsálemben és Londonban működtek, áthelyezi Genf-be. Ezáltal a Jewish Agency genfi irodája jelentősen kibővült. Az iroda vezetésével továbbra is dr Nahum Goldmann biztárok meg. A Jewish Agency jelenleg a svájci kormány beleegyezését várja az iroda kibővítéséhez. Az iroda egyik osztályát „Az Exekutívó genfi irodájának” fogják nevezni és annak vezetésével Richard Lichtheim dr-t bízzák meg. Ez az iroda tartja fenn a kapcsolatot az executive és az európai országos cionista szervezetek között. A genfi irodának egy másik osztálya az emigrációs kérdésekkel fog foglalkozni. Ennek vezetőjévé dr Chaim Hartglast nevezték ki. Az exekutívó mellett külön osztályokat fog létesíteni Genfben a Keren Kajemet, a Keren Hajjeszod, az Allját Noár és a Hechaluc is.

Tanházat és végleg Varsóba költözött. Fél év múlva, megtartották az esküvőt.

A fiu éles esze, a gazdasági kérdésekben is ügyvágó, mint amikor az elvont tudományokkal foglalkozott. Ugyannyira, hogy két évre rá elegánsan kiöltözött Breslauba küldötte apósa, hogy ott hosszabb időt töltsön, mert üzleti kapcsolatai ezt tették szükségessé. Noémi, a szép lengyel zsidó leány, hamar megszerette szép és okos férjét, aki gyöngéd és figyelmes volt hozzá. Született egy kis fiuk is, akít boldogan öleltek magukhoz. Nagyon fájt nekik, hogy az üzlet nem engedte őket tovább Varsóban élni, de azért elmentek a német városba, hogy ott dolgozzanak és keressék a pénzt, amely szívtelenül elcsábította Dov Bert is a szent iratoktól. Most már nem hívták többé Dov Bernek sem, hanem díszes üzleti papírjain: Dávid Chilcvszkynek nevezte magát.

★

Lengyel állampolgársága tette lehetővé, hogy a nemzeti szociálista éra alatt is, tovább ott élhett Breslauban. Néha-néha hazalátogatott feleségével együtt és megdöbbenően tapasztalta, hogy szülei néhány év alatt, nagyot öregedtek. Mintha az utánuk való vágyakozás, meg a küzdelmes élet elvette volna életerejüket. Az öreg Juda Chilcvszky állandó lelkiismeretfurdalást érzett, amiért elsőszülött fia, hüllen lett az „égi arához” és elment messzi földre pénzt keresni. Nem vigasztalta az öregeket az sem, hogy fiuk egészen modern ruhákban öltözött és nagy bundát viselt, amikor elfött hozzájuk. Sőt még azt a

brilláns gyűrűt sem tekintették: kincsnek, ami újait díszítette. David Chilcvszky gazdag ember lett és úgy gondolta, hogy néhány év múltán, amikor apósa hívní fogja, visszatér Varsóba, hogy ott, mint új társ dolgozzék tovább...

★

Amikor 1938-ban, a novemberi rémnapok után megkezdtek a lengyelhonosságú zsidók üldözését a Harmadik Birodalomban, akkor Dávid Chilcvszky is sok torturának volt alávetve. Egy ízben már egy hetet Zbasszinban is töltötték, azon a határállomáson, ahol sokezer lengyel zsidó kínlódott át a szabad ég alatt keserves, hideg éjszakákat. De azután mégis sikerült apósa közbenjárására elintézni, hogy mint lengyel állampolgár visszatérhett Breslauba. Üzlete nagyon leromlott. De mert nem lett volna módjában egyetlen pienniget sem kivinni Németországból, úgy határozott, hogy tovább ott él Breslauban feleségével és fiával. A különben életvidám boldog Dávid ettől az időtől kezdve magabazárkózott ember lett, ki soha nem ment sehova, csak rajongással szeretett kis családjánál töltötte minden szabad percét. Noémi asszony sokszor küzdött könnyeivel, amikor gondterhelte férjét látta, de hűségesen kitartott mellette és intelligenciája sok nehéz helyzetben megtalálta a kellő lehetőséget, a dolgok továbbvitelére.

Amikor harminckilenc szeptemberében kitört a lengyel-német háború, az utolsó pillanatban el akartak utazni Varsóba, de akkor már késő volt. Ott kellett maradjanak Breslauban és rómülten néz-

ték, amint a tankok százai és a katonák légiója vonul végig a városon, hogy megtámadják és üldözzék azt az országot, amely szülőföldjük volt és ahol mindazok éltek, akiket annyira szerettek. Lelkük csupa aggodás volt. Folyton rádiójuk mellett ültek és csendes öszi éjszakákon, félszüneten hallgatták a varsói rádió kétségbeesett fajsavát, amint beszámolt a város kegyetlen bombázásáról.

Minden szó késszurás volt számukra. Az asszony éjjel-nappal kezeit tördelte, mert nem tudta, hogy apjával, anyjával meg testvéreivel mi történt? Amikor a rádió kereszttől hallotta a német bombák zuhanását, akkor kezeit rászoritotta fölére, mert nem bírta tovább hallgatni a pusztulásnak ezt a kétségbeéjtő kakofoniáját. Kétségbeesésük napról-napra fokozódott. Semmi hírt sem hallottak többé Varsóból és Lublinról meg pláne semmit. Nem tudták szüleik, hozzátartozóik élnék-e, vagy meghaltak? Ki tudja, hogy a nagy ézengésben, amikor a kegyetlen villámok villannak és a mennydörgést hozzájuk az ágyuk terka ad, mi történik csendő szegény zsidókkal? Keserves napokat éltek át, a breslauer kis lakásban. Őzletük is megszűnt, csak kevés készpénzük volt már csupán, amit arra használtak, hogy élelmiszereket vásároljanak és naphosszat letargikus állapotban várták, hogy elmúljon a kétségbeesésnek ez a szomorú időszaka.

A lengyel háborúnak néhány hét alatt vége volt. Utána még hetekig nem tudtak hírt kapni a hozzátartozóikról. Végre kaptak értesítést. Az asszony

KOPROL

A legjobb
csokoládé haszajtó

Ötmillió amerikai zsidó egységesen segíti a háborus Európa zsidó áldozatait

Az amerikai zsidóság is egységesíti jótékonyági szervezeteit. A Joint dicsérelte. Weizman levele és Stephen Wise főrabbi beszéde. Spingarn tanár, aki néger és nem zsidóbarát volt. Alaska

Az európai zsidóság hálás csodálattal tekint az amerikai óriási jótékonyági, egészségügyi, pedagógiai és politikai zsidó szervezetekre, amelyek épp úgy felülmúlják az európai zsidó életet, mint az amerikai feltörekvő, a modern babilonai tornyok a mi európai öt-hatemeletes épületeinket. De a hasonlatot folytatni is lehet.

A különböző amerikai zsidó szervezetek, alapítványok, kulturtestületek vagy filantrop intézmények magánosan emelkednek a magasságba, mint az amerikai felhőkarcolók és nem alkotnak egységes, egymáshoz igazodó házsört. Ezt a hiányt régen érzi az amerikai zsidóság, különösen az intellektuális réteg. Bármennyire is bámulatos és az alapítók várakozását felülmúló gígászi mű a „Joint”, vagy a new-yorki szeminárium példátlanul hatalmas zsidó könyvtára és kéziratgyűjteménye, hiányzik azonban az a szervezeti kapcsolat, amely például egy-egy minisztérium között fennáll.

A „DRIVER”

Hozzáférünk még az a sajnálatos körülmény, hogy az amerikai nyilvános életben nem a szellemi vezér, hanem a „driver” a pénzügyítés nagymes-

tere dominál. Ő minden új kezdeményezés, minden nagy jótékonyági vagy kulturális vállalkozásnak propagandistája. Ő aztán kinevezi a nagy finánckapacitást, aki az intézmény élére álljon, odaadja nevét és a kisebb finánckapacitások seregét magához vonzza. Amíg ennek a finánckapacitásnak a neve még Schiff, Warburg, Marsall, Rosenwald volt, akik pénzügyi zsenialitásukat magas kulturális tudással összecsegyeztetni, a bef nem volt annyira érezhető, mint jelenleg, amikor a régi ideálista gárda eltűnt és az anyagiasság inkább eluralkodik az intézmények vezetőségén. A nagyobb látókör összeszűkítődött. Hiányzik az egész zsidó élet minden megnyilvánulását tudományos szempontból átkaroló egységes szellem. Egyes intézmények a jó „driver” révén túlnagy méreteket öltöttek és tulsok anyagi eszközöket használtak fel, másrészt komoly életfontosságú szervezetek nem tudták a legszükségesebb bűdzsét előteremteni.

Ez készítette az amerikai felsőbb zsidó szellemi réteget a „Conference of Jewish relations” megalapítására, mely szervezetnek irányítói már nem a haute finance és a politika csucai, hanem a jog és orvostudomány, a közgazdaság, a történelem, statisztika

varsói családjá elmenekült, otthagyták a nagy üzletet, a szép lakást és arra mentek, amerre szemük látott. A legutolsó hírt a román fővárosból kapták. Ott vannak, sikerült autójukkal idejekorán átúlni a román határt és most Konstanzaán át Palesztinába készülnek. Ha bánkedtek is földönfutóvá lett szűleik miatt, de örvendtek, hogy idejekorán elmenekültek és ének, ha keserű és nincstelennek mondható emigrációban is...

De a lubliniakról nem jött semmi hír. Nem tudták, hogy mi lett velük. Nekik nem állott módjukban menekülni, mert még benzínre sem volt pénzük, nemhogy autóval menekülhettek volna. Dávid azt hajtogatta önmagának, hogy talán azért sújtja őket a sors, mert eltért arról az útról, amelyet szűleik kijelöltek számára. Lectargiájában újra a Talmud főliánsaihoz menekült. Tanult és imádkozott. Vallásosabb lett, mint volt és szomorúságát az sem változtatta meg, amikor felesége és kislánya ott ültek mellette és magához szoríthatta azokat, akiket legjobban szeretett.

Felröppent a hír, hogy a kormány, a német zsidógyűlöló kormány Lublinban zsidó rajont létesít és odaköltözteti a nagy birodalom területén élő zsidók százazreit. Dávid Chilevszky nagyon félt, hogy rákerül a sor, mert hiszen lengyel álampolgár volt és ezeket akarták először kitelepíteni. Félt, hogy most már mindennek vége. De legjobban attól rettegett, hogyha ez a költözködés valóban bekövetke-

zik, akkor itt kell hagyja családját, mert először a férfiakat viszik el. Álmatlanul, kétségek között töltötték napjaikat és minden idegen lépésre, amely lakásuk előtt felhangzott, páni rettegés töltötte el valójukat.

Egy napon ténylegesen bekövetkezett az, amiről annyira félték. A „Gestapo” idézést küldött egy rohamosztagossal, hogy Dávid Chilevszky azonnal jelentkezzen és vigyen magával egy néhány napra élelmet és kevés podgyászt egy zsákba varrva. Tudták, mit jelent ez a rendelkezés. Amikor elment a „Gestapo” hihedt és mindenki által rettegett épületébe, akkor már ott sokszáz zsidót talált. Nem sokat magyaráztak. Ott tartották őket másnapig és ha Noémi asszony nem megy ki a vasútállomásra, talán el sem bucsuzhattak volna egymástól.

Dávid Chilevszkynek elfácsarodott a szíve, ennyi nyomor láttára. Nem tudta, önmagát sirassa-e, otthagyták családját, vagy azokat a szerencsétleneket, akiket lerongyolódottan, ázottan, csapzottan, lyukas cipőkben bezsufoltan látott a vasúti kocsikban, amely vitte őket, mindannyijukat a legkínosabb bizonytalanság felé...

Hat napig tartott az út. A vasutvonal mentén látták még a felperzselt házakat, látták a gránátvájta nagy tölcserket, a széjjelszakított drótsüvényeket és megérződött a háboru kegyetlen lehellete, amely nem kímélt meg senkit és semmit a lengyelek földjén. Varsón is áthaladtak. De a városba nem mehet-

és más tudomány mesterei. Az Egyesült Államok majdnem minden zsidó egyetemi tanára szerepel a különféle bizottságokban.

A Conference of Jewish relations együtt működik minden más zsidó szervezettel és annak anyagát és munkarejét egyesíti és mellékfolyóként felveszi a szervezet nagy folyamába. A szervezet élén jelenleg Cohen Morris Raphael nagyhírű bölcsészeti egyetemi tanár áll, aki számos értékes tudományos műve által vált híressé. A központi iroda sokoldalú munkáját Nelvin M. Fagen főtitkár végzi el nagy rutinnal, aki már Genfben ifj. MacDonald mellett is eredményes munkát végzett.

KÉSZÜL A ZSIDÓ STATISZTIKA

A C. O. J. R. csak most rakja le az amerikai zsidóság szellemi alapkövét. Ki hinné, hogy tulajdonképpen még nincs is amerikai zsidó statisztika. Az amerikai állam a népszámlálásnál senkit nem kérdez, hogy milyen az ő egyéni vallási meggyőződése. De a szabadelvűség e szép gesztusa a zsidó tudományos statisztika rovására megy.

Igy a C. O. J. R.-nek első sorban leltári kell készítenie. Kötelessége, hogy az állami, vagy városi közegek segítségével nélkül zsidó népszámlálást rendeljen. Hihetetlen herculeszi munka.

Minneapolis városánál kezdtek. Házról-házra kellett a zsidó népszámlálási bizottságnak menni az adatok gyűjtése végett. Trenton városában szintén befejezték már a zsidó cenzust. Következik Buffalo, sőt Chicago is. Az eddigi zsidó statisztikai adatok csak approximativ becslésen alapulnak.

Nagyértékű munkát végeznek a közgazdasági, egészségügyi, közoktatásügyi, jogtudományi és külügyi bizottságok, ahol kizárólag elsőrangú szakemberek dolgoznak.

A NEWYORKI SZÜKSÉGGONFERENCIA

A newyorki Hotel Edisonban az amerikai zsidó kongresszus kezdeményezésére nagyszabású „szükségkonferenciát” tartottak, amelyen 421 amerikai zsidó szervezet képviselőjében 1561 delegátus jelent meg. Ezen elhatározták, hogy közös ügyvivőséget létesítsenek a zsidó védelmi munkák vezetésére az európai háboru alatt.

A konferencia határozati javaslatban szólítja fel a zsidó testületeket a zsidó közösségi szolidaritás kimélyítésére a háboru zsidó áldozatainak érdekében. Felszólította a konferencia az amerikai zsidóság összes csoportjainak és alkotó elemeinek képviselőit, hogy vegyék ki részüket a közös tevékenységből.

Létesítettek egy huszonöt tagu tanácsot, amely közösen fogja megvitatni a segélyező munka részleteit a „Joint”-tal együtt. A konferencia egyidejűleg hódolattal emlékezett meg arról a ragyogó tevé-

tek be. Nem is bánta Dávid, hogy nem juthat be a városba. Miért? Hogy újra találkozzék a régi emlékekkel? Visszaidézte azokat az idöket, amikor gondatlanul, boldogan és fiatalon róitá az uccákat? Lássá apósa feldult lakását, lezárt üzletét, a Jeruselemlakáján az egész elpusztult muítat? Talán szíve szakadt volna, ha mindezt saját két szemével látta volna.

Közben egy gondolat mégis vigasztalta. Míg a többiek néma kétségbeeséssel látták a kilométerköveket, amelyek azt jelezték, hogy mindjobban távolodtak a régi otthonuktól, addig Dávid egyben reménykedett. Abban, hogy meglátja újra családját, apját, anyját és övét között lesz. Ez adott neki erőt, hogy mégis kitarisson. Amikor a lublini kormányzó-ságba érték, már látták, hogy kis állomásokon szabad ég alatt töltik a hideg éjszakákat az ideióioncol ak ezrei. Rövid néhány hét alatt ötvenezer zsidót toloncoltak ide erőszakkal a németek, kegyetlen ridegséggel, hogy azután a semmiből itt házakat építsenek és új exisztenciát alapítsanak. De hogyan, miért, mivel? Hiszen mind nincstelen volt, kegyetlenül szegény és társatlan. És nem látszott sehonnán sem segítség.

Egy kis faluban álltak meg és a vonatkísérők bejelentették, hogy itt a végállomás. Nincs tovább. Dávidnak végtelenül fájt, hogy nem mehetett el egészen Lublinig, de azzal a kevés pénzzel zsebében, amely fölött még rendelkezett, lehetővé tette számára, hogy néhány napi szabadságot kérjen szűleik

kenységről, amelyet a „Joint” 25 éve kifejti, de kihangsúlyozta ugyanakkor, hogy ezt a munkát meg kell erősíteni és ki kell szélesíteni olyan mértékben, hogy az megfeleljen a háború következtében jelentősen megnövekedett szükségleteknek.

Az amerikai kongresszus elnöke: Stephen S. Wise newyorki főrabbi a konferencián a következőket mondotta:

— Remélni szeretnénk, hogy az amerikai zsidóság tömegei meg fogják érteni, miszerint a „Joint” nem magánvállalkozás, hanem az egész amerikai zsidó közösség képviselője a segélyező munka terén, amelyet Európa területén kifejtett. Az összes zsidó jogokat és érdekeket védő erőket reorganizálni és egységesíteni kell, hogy megszűnjön az e téren való sajnálatos versengés visszatetsző mivolta. Az új ügyvivőség az amerikai demokrácia szellemében fogja munkáját végezni.

WEIZMANN FELHÍVÁSA AZ AMERIKAI ZSIDÓSÁGHOZ

Az „United Palestine Appeal” végrehajtóbizottsági ülésén felolvasták dr Chaim Weizmann levelét, amelyben a cionista világszervezet elnöke felszólítja az amerikai zsidóságot, hogy minden rendelkezésre álló eszközzel, minden anyagi és erkölcsi erő mozgósításával a palesztinai zsidó település néhez helyzetén segítsen. Amint Weizmann írja: az európai háború kitörése közvetlen kihatással volt Palesztina helyzetére. A bevándorlási hullám tovább folyik és a jelek szerint ez a folyamat egyre erősödni fog. A palesztinai alapok bevételei a különböző országokban a háború következtében erősen megcsappantak. Éppen ezért az amerikai zsidóságra nagyobb felelősség hárul most, mint valaha. Nem kételkedünk abban, — írja Weizman elnök, — hogy az amerikai zsidók teljesíteni fogják kötelességüket az ősök országával szemben.

A végrehajtóbizottsági ülésen Weizmann üzenetének felolvasása után Abba Hilec Silver rabbi, az „United Palestine Appeal” elnöke közölte, hogy a szervezet januártól szeptemberig három millió dollárt gyűjtött össze a szentföldi országépítő munka céljaira. Ez a legnagyobb összeg, amelyet ilyen rövid idő alatt az amerikai zsidóság Palesztinába küldött.

EGY NÉGERBARÁT EGYETEMI TANÁR

Nemrégiben halt meg a columbiai híres egyetem irodalmi tanára: Joel Spingarn. Régi amerikai volt. Apja a múlt század 70-es éveiben vándorolt ki az Egyesült Államokba, ahol nagy vagyont szerzett. Gyermekait tudományos pályára nevelte Eljahu Spingarn, aki nagyon jótékony ember volt.

Joel Spingarn nagyon ismert nevet szerzett irodalmi téren és sokat írtak az amerikai lapok arról a nagy konfliktusról, amely közte és a colum-

biai egyetem rektora, Mr. Butler között folyt le. Az eset nagyon érdekes és rávilágít az amerikai erkölcsi fellegásra. Az egyetemen volt egy Henry Pick nevű tanár, aki 25 évig folytatott tudományos kutatást az egyetem kutató intézetében. Pick professzort egy nő beperelte azon a címen, hogy házasságot ígért neki dacára annak, hogy nő ember volt. A lapok szelvéztették az ügyet és Butler rektor kizárta a professzorok sorából Pick-et. Ezzel teljesen feldulta életét, mert a lapok sem akarták többé közölni tudományos értekezéseit. Társadalmi bojkott alá is került, a lapok lekötötték a leveleket, amelyet a nőhöz írt. A vége az lett, hogy néhány év múlva idegösszeomlást kapott és öngyilkos lett.

Joel Spingarn minden tekintéllyel üldözött kollégája mellé állott. Kijelentette, hogy az egyetemnek semmi köze sincsen az egyes professzorok magánéletéhez. Eredménye az lett ennek a fellépésnek, hogy őt is elbocsájtották állásából. Nem vette nagyon szívére az ügyet, mert gazdag volt és anyagiilag független.

Ami legérdekesebb Spingarn életében, hogy harminc éven át küzdött az amerikai négerrek egyenjogúsítása érdekében. Ugy nevezték, hogy a „négerrek atyja.” Mindenütt ismerték nevét a négerrek körében palotákban és pincékben egyaránt. Milliőkat áldozott a négerrek javára és a legelső nagy néger jogokért küzdő szervezetet is Spingarn finanszírozta. A tízmillió néger rajongott érte és tiszteletére egy külön emlékműt csináltattak, amelyet azoknak adományoztak, akik a négerkért küzdöttek. Spingarn emlékéremnek nevezték és az ő neve volt bele is vésve ezekbe az emlékkébe.

Ez a galíciai származású zsidó tanár a legélesebben harcolt a líncselés ellen, de amikor zsidó pogromokról hallott, akkor érzéketlen maradt. Az egyetemen soha nem titkolta azt, hogy zsidó. Nem úgy, mint Kahn professzor, aki ugyanazon az egyetemen tanított és franciának vallotta magát. Spingarn teljesen érzéketlen maradt a zsidó ügyek iránt és az amerikai zsidóság nem is értette meg, hogy miért ily érzéketlen Eljahu Spingarn fia a zsidó ügyek iránt. Megértéssel volt a zsidó kérdés iránt, de szíve nem volt hozzá. A zsidó lapok parentációjában meg is említik, hogy Spingarn már abból az újabb generációból való, amely már nem hoz magával elég meleg szívet a zsidóság iránt. A négerkért milliőkat áldozott és életét a néger ügynek szentelte — de a zsidóknak nem jutott már hely szívében. Most meghalt és ezzel kapcsolatban újra sokat írnak róla az amerikai zsidó lapok.

EGY MEGRENDÍTŐ ÖNVALLOMÁS

Az európai politikai események drámai fordulatai mély átalakulásokat idéztek elő az amerikai zsidó szellemiség radikális körében is, amelyek nemrég még mereven elleneztek a zsidó nemzeti

meglátogatására. Mert kért kellett ezt is, hiszen nem voltak többé szabadok. Ott parancsnokolt fölöttük a német hivatalnok, körülveve fegyverekkel, akik kegyetlenül vigyáztak arra, hogy senkise szökhessen el onnan. Jól emlékezett, hogy egy éjszaka, utazásuk negyedik napján, egy zsidó fiatalember szökést kísérelt meg. Utánalóttek és mostanig sem tudja senki, hogy ott halt-e meg a vasuti töltésen, vagy sikerült neki kerekét oldani?

Dávid elintézte, hogy a közeli Lublinba elmehessen. Vonatot nem vehetett igénybe, s ezért szekéren ment. Reggel indult el egy fuvarossal és úgy számította ki, hogy estére beérkezik. De a lovak fáradtak voltak és már éjjel is elmult, amikor Lublin elővárosába ért. Megtudta az első városvegi zsidó kocsmárosától, akihez betért, hogy forró teát igyék és megpihenjen másnapig, hogy családja él... illetőleg néhány nap előtt... az öreg Juda Chilvezsky hirtelen rosszul lett a templomban és mikorra hazavitték, megszokadt a szíve szegénynek. Ott nyugszik már a városvegi kocsmától alig köhfajtásnyira levő csendes lublini temetőben.

Dávid szívét retentő fájdalom járta át. Érezte, hogy apja az utána való bányakodásban halt meg. Nem bírta tovább az izgalmakat, nem tudott beletnyugodni abba, hogy fiát ne tudja maga mellett... Kétségbeesett hangulatában, mint egy eszelős rohant ki a kocsmából és a temető felé vette útját. Ugy érezte, hogy nem várhat egy pillanatig sem. Nem

tudta mit cselekszik. Félőrlően állott a temető kapuja előtt és várt, maga sem tudta mire...

Kereste a bejáratot, de nem találta. Végre, ahol a kerítésnek egy kis nyílása volt, átbújt, hogy bejusson a temetőbe, az apja sírjához. Sötét volt és hideg szél fujt, amely a lengyel mezőkön különösen kegyetlenül süvít. Ez a hideg téli szél átjárta testét és megborzongatta. De nem érzett semmi. Nem gondolt kislányra, nem eszmélt arra sem, hogy egy síró asszony várja messzi elhagyatottan egy elleneséges nagyvárosban... Csak tovább botorkált a sírok között. De nem látott semmit... Elbukott egy síron, majd újra felkelt... tovább-tovább. Majd újra elindult... amíg a fáradtságtól elalélt és ledőlt egy frissen hantolt sírra. Nem tudta kié, nem tudott semmit. Az öntudat utolsó szikrája is kialudt benne... Valahol nem messzire a temetőtől egy lublini kis házban utolsó lobbant egy árva chanuka mécses lángja. Mint akkor, amikor annak idején elhagyta ezt a tudományokkal szentelt várost.

Másnap reggel a temetőőr jelentette a lublini hírközöségnek, hogy egy ismeretlen férfi holttestét találtak meg a sírok között. A sír, a nemrég elhunyt vallásos öreg Juda Chilvezskyé volt... Amikor agnoszkálták, megtudták kilitét és új sírt ástak a másik mellé. Azóta egymásmellett várják az égi hasonát a lublini apa és szerencsétlen, boldogtalan, üldözött fia...

Az ardeali zsidók találkozóhelye

BERKOVITSNÉ

(Oradeáról)

orth. kóser étterme

(a baia-marei rabbi hechsere)

BUCUREȘTI,

Sir. Lipscani 7.

Telefon: 462-91

Sooec hátamögött. Postavámmal szemben

szociális erkölcsi munkák

gondolat minden egyes megnyilatkozását. Egész sorozat kiváló író — közöttük néhány világhírnévnek örvendő is — nyíltan szakított politikai múltjával és elhagyta a szélsőbaloldali „Freiheit”-ot, azt a lapot, amely köré eddig csoportosultak Melech Epstein, Jitlowsky, Opatosu és Perec Hirschbein után most elhagyta a lap szerkesztőségét Mose Nadir, a kiváló tollú, szikrázóan szellemes és mély aforizma író is. Nadir kiválasztását levélben indokolta meg. A levél, amely magánviseli Nadir stílusának minden jellegzetességét, méltán tarthat számot a zsidó olvasó érdeklődésére. Férfias és határozott állásfoglalása egy olyan zsidó intellektuálnak, aki eddig a szélsőséges nemzetköziség alapján állott. Nadir levelének egyik részlete így hangzik:

— „Az utóbbi három, különösen nehéz és keserves esztendőben különböző alkalmakkor fejeztem ki kételyemet azokkal az „illatosított kifogásokkal” szemben, amelyekkel önök fedni igyekeztek az „odaátrol” áramló büzt. A télen egy Montrealban tartott négyülésen ama meggyőződésemnek adtam kifejezést, hogy ha Berlin Berlin, Moszkva meg Moszkva és Róma pedig Róma, akkor ugyanolyan mértékben számomra Jeruzsálem is Jeruzsálem.

— Ezzel tanuságot kívántam tenni amellett, hogy amennyiben a nacionalizmushoz való visszatérés korszakához jutottunk el újra, akkor az én lelkiismeretem azt parancsolja nekem, hogy én mindenkélt zsidó vagyok és nem egyéb.

— Kibárándultam, leltem mélyéig megsebezve, lemondom együttműködésemet a „Morgen Freiheit” szerkesztésében. Mától kezdve az én érdekeim tökéletesen fedik az igazi halasád és a zsidó nép érdekeit.

— Fájdalommal gondolok arra, hogy azok közé tartoztam, akik gyenge erővel hozzájárultak egy olyan ragadozóhoz saját husunkkal való táplálásához, aki kezdetben ártatlan galambnak tűnt szemünkben.”

Idáig tart Nadir megrendítő önvallomása, amely mélységesen jellemző kordokumentuma annak, hogyan találnak vissza a zsidó néphez azok, akik más uton keresték a megoldást.

AZ ALASKA TERV

Az új szervezet, amely az amerikai zsidó élet legfelsőbb fóruma akar lenni, foglalkozott már az Alaska tervvel. A mozikon épülő amerikaiak — nagyon keveset tudnak Alaskáról. Alaska kétszer olyan nagy, mint Németország. Csak legészakibb része csúsz a hideg zónába. A japán áramlat éppen úgy melegíti Alaska déli részét, mint a Golf-áramlat Észak Európát. A Csendes óceán partján fekvő részének éghajlata hasonlít Skócia, vagy a Skandináv Államok klímájához. Alaska lakossága 60.000 lélek. Van szén, petróleum, vörösréz, chromite, arany, platina bőven ezen az óriási területen, amely kiaknázásra vár. Huszmillió hold erdeje van Alaskának, ami nagy fahivelt biztosít számára. Ötezer négyszög mérföld legelő marhatenyésztést tesz lehetővé. Alaska kormánya szívesen látná a zsidó menekültek gyarmatosítását. A Conference of Jewish Relations most arra törekszik, hogy az Alaskába való bevándorlást minden korlátozás nélkül a kvótán felül ki- eszközölje az amerikai kormánynál.

Érdekes jelenségek ezek az amerikai zsidó életből, a szervezetek élete, a zsidó statisztika, a híres négerbarát egyetemi tanár halála, az Alaska-terv mind vetületei az amerikai zsidó életnek, amely jelenleg a világ legboldogabb zsidóságát foglalja határai közé...

cris în registrul publicațiilor periodice prin or-
dananța No. 9/1938. Dos. No. 805/1938. Tribunalul
Bihor, Secția III-a.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Oradea, Str. Miron Pompiliu No. 8.
Telefon: 24-40

Naptár 5700

Utószó: Kiszlev 26, december 8.

Chanuka 2. napja

Szombat: Kiszlev 27, december 9.

Chanuka 3. napja.

Heti szidra: מוסף

Heti haftora: גני ושמוחי

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 4.21

gyertyagyújtás 4.31

Istentisztelet kezdete 4.41

Szombat befejezése 5.37

Ros-Chodes Tévé bencsolás.

Szombat, szerdán, dec. 12-13-án Ros-Chodes

Sasos chanuka

5700

Mátiszjahu és fia, a harcban járatlan
apok gyengeségük és iatalságuk dacára
nem írádtek el és nem merültek ki, nem
ajtottak térdet a görög bálvány-kultusz
előtt, mint az erkölcstelen hellenisták, an-
k a kornak asszimilánsai. Nem riadtak
ssza a hatalmas ellenség tulsulya előtt
em, s nem vesztették el bizalmukat az
örök égi igazságban.

Kéc szom lehajsech. Az Örökkévaló
véget vetett a sötétségnek, a görög barba-
tizmusnak, amely megrabolta őseink legna-
gyobb kincsét: a valásszabadságot, ami
egyvet jelentett az étellel. Isten véget ve-
tett a sötétségnek. Ezekkel a szavakkal
kommentálja a midrás a hetlszakasz kezde-
tét: vájhi mikéc — két szom lahajsech. Az
égi előrelátás ismeri minden kornak fejlő-
dését előre. Akkor is, József idejében ki-
nyitotta a tömlöc kapuit, ahol József évek
óta szenvedett és csodákat tett. Tudta,
hogy miért szenvedett ártatlanul József,
tudta azt is, hogy miért voltak őseink rab-
szolgaságban Egyiptomban és miért szen-
ved a sötét galut keserves évezeidein ke-
tesztül egészen napjainkig, amikor talán
egész népi életünk mélypontjára jutottunk.

De a vigasz is kimerithetellen. Vigasz-
talhat bennünket az a gondolat, hogy a
koncentrációs táborok szörnyüése, a ten-
geren és szárazföldön folytatott keserves
étetküzdelmünk is célt jelent az isteni ér-
telmezésben. A zsidó nép fönnmaradásának
csodája talán sohasem volt oly csodálatos,
mint napjainkban. A zsidóság, amely min-
aen támaszt nélkülözött, nemcsak él és lé-
tezik, hanem állandó témája az emberiség-
nek és a nagy ellenségnek is legnagyobb
ellenfele. Csak az utóbbi hónapokban hal-
kult el a nagy gyűlölködés, mert a nagy
európai demokráciák elleni harc, a zsidók
elleni nagy hajrát háttérbe szoritotta.

Gyűlölnék és ellenségként kezelnek
bennünket. Vajjon miért? Talán még most
is „föleányes”-nek tartanak bennünket, hol-
ott nagyrésztük nyomorog és keserves élet-
küzdelmet folytat a létért.

Hogyan is volt annakidején a bibliai

időkben? A vékony, kiszáradt kalászok el-
nyelték a kövéreket. Most is! Hiába talál-
ták ki a numerus klauzusokat, a gettópa-
dokat, a zsidó tehetséget és tudásszomjat
nem tudták tulszárnyalni és visszariasztani.

A midras szerint József ősapánk két
évvel tovább szenvedett börtönében, mert
bizott a főpohárnok segítségével. A zsidó
népet is azért érték az utóbbi években a
rettenetes megpróbáltatások, mert sokan
közülünk a civilizált emberiség szolidaritá-
sában biztak és lehetetlennek tartották,
hogy a középkor rémségei megismétlődje-
nek.

Nem vigasz számunkra, hogy az elle-
nünk folyó hétéves háboru hatalmas nagy
konilagrációvá nőtte ki magát. Még az sem
vigasztaló, hogy ellenségeink közül is
százezrek menekülésre vannak kénysze-
ritve. Ez nem vigasz, csak az, hogy csor-
dultig van már a pohár és a háborus ese-
mények szemelláthatóan meg kell érlel-
jék a megváltás és hazatérés jobb korát,
amelyért buzgón imádkoznak a tönkretett,
földöntető zsidó milliók.

A makabekusok feláldozták életüket
az Örökkévaló nevéért. Mi sem zárkozha-
tunk el a komoly áldozatkészségtől, ami-
kor bajajutott testvéreink megsegítéséről
van szó. Össze kell fogjunk egységesen a
nagy szociális problémák megoldásában
és erre nagyobb szükség van, mint valaha.
Akkor majd, ha mi megtesszük kötelessé-
günket, bizhatunk abban, hogy a Minden-
ható is újra csodát fog mutatni, miként azt
őseinkkel tette. Ismét megvalósul majd az
Ige: mely szerint, akik Istenben biznak,
azok újra erőre kapnak és szárnyra kelnek,
miként a közzáli sasok. És az Örökkévaló
véget vet a szenvedéseknek, a nagy-nagy
sötétségnek, amely körülvesz bennünket
és újra boldog lesz Izrael...

Sannicolaulmare. Dr Feldman Sámuel
főrabbi.

— A revizionista munkások újból fel-
vették a munkát. A revizionista munkások,
akik Petach-Tikvában zavargásokat ren-
dezték, mert a Petach-Tikva és Lidda kö-
zötti országot építésénél foglalkoztatott
részény társukat elbocsátották, újból fel-
vették a munkát. A munkás-elbocsátások
ügyében a revizionista munkásság kép-
viselői tárgyalni fognak az általános
munkásszövetség képviselőivel és remé-
lik, hogy tartós megegyezést köthetnek.

— A narancs-szüret kezdete. A palesz-
tina narancstermő kolóniákon a napok-
ban kezdődött meg az ezévi narancs-szü-
ret. Ezzel kapcsolatosan tárgyalások foly-
nak a munkásszervezetek és az ültetvé-
nyesek között a munkabérek kérdésében.
A háboru következtében beállott nehéz
helyzetre való tekintettel a termelők a
munkabérek csökkentését kérik a mun-
kásoktól.

LEGIDEÁLISABB HASHAJTÓ, VÉRTISZTÍTÓ,
epehajtó a dr Földes-féle „Solvo” pirula. Székreké-
dés, bélrenyhesség, rossz emésztés, gyomorrontás,
felfúvódás, gyomor- és belfájalmaknál teljes gy-
gyulást nyújt. Egy doboz ára 20 lei. Minden várost
és vidéki gyógyszerárban és drogériában kapható.

Friss
töltésű

Hebe

ásványvíz érkezett
1 literes és fél literes üvegekben

Megrendelhető:

Roithbart és Sulgónál

Nicu Filipescu utca 23. — Telefon 2770.

Öregségem könnyű lett, mert visszakaptam egészsé- gemet...

ezt írja nekünk levelében C. Georgescu ke-
reskedő T.-Măgurele, Str. Căpt. Stănciu-
lescu 12, aztán így folytatja:

...71 éves vagyok. Évek óta gyomor-
bajban szenvedtem és szédüléseim voltak
annyira, hogy ágyban kellett maradnom az
erős gyomorégés és erjedési fájdalmak
miatt. Két üveg GASTRO-D. elhasználása
után gyomrom teljesen helyrejött. Hálám
jeléül ajánlottam ezen kitűnő gyógyszert
mindazoknak, akik megkérdezték tőlem,
miként lehetséges az, hogy makkegészsé-
ges lettem, amikor azelőtt olyan súlyos
gyomorbajban szenvedtem... E levél hál-
álkodó szavakkal végződik.

A GASTRO-D. gyógyszer ma már
olyan közkinccse az emberi társadalomnak,
hogy sokszor alig diagnoszkálható gy-
mor-, bél-, epe-, vese- és májbetegge-
déseknél, emésztési zavaroknál rövid kura
után kitűnő eredményeket érte el vele.
Orvosok is ajánlják.

GASTRO-D. kapható gyógyszerárak-
ban és drogériákban, vagy postán megren-
delhető 140.— lej utánvét mellett Császár
E. gyógyszerárában, București, Calea Vic-
toriei No. 124.

— Javult az Olaszországban élő kül-
földi zsidók helyzete. Az Olaszországban
élő külföldi zsidók helyzete az utóbbi
időben jelentékenyen javult, mert az
clasz hatóságok most már nem hajtják
végre olyan szigorúsággal az Olaszor-
szágban élő külföldi zsidók kiutasítására
indított kampányt.

Gondos feleség ledörzsöli fáradt urát

DIANA

— KÁHÁN FRANKL SAMU GYÁSZSA.
Káhán Frankl Samut, a magyarországi or-
todox központi iroda elnökét súlyos csapás
érte. Szombaton este meghalt Máramaros-
szigeten Káhán Mechel, a központi irodai
elnök édesapja. Váratlanul érte utól a ha-
lál a 79 éves kiváló embert, aki mindenkor
a Tóra szellemében élt és jótékonyágáról
közismert volt. Ahhoz a zsidó réteghez
tartozott, amely mindig össze tudta egyez-
tetni a világi foglalkozást a legszigorubb
vallási szellemmel és aki szent kötelessé-
gének tartotta, hogy folyton tanuljon, bu-
várkodjon és élete céljává a Tóra eszméi-
nek megvalósítását tűzte ki. Rabbinikus
család ivadéka volt az elhunyt, dédapja
volt, a „Kün terez Haszfékajs” lángel-
májú szerzője. Az elhunyt Káhán Mechel
násza volt Rabbi Avrohom Frankl-nak, a
magyarországi ort. iroda kiváló volt elnö-
kének és R. Wolf Pappenheimnak, az orto-
doxia kiváló vezéralakjainak. Káhán Frankl
Samu a magyarországi orth. Iroda elnöke.
Pappenheim Izidor pedig a szlovenszkoí or-
todox Iroda volt elnöke. A temetés hétfőn
délelőtt ment végbe a máramarosszigeti
zsidóság osztatlan nagy részvéte mellett.
Káhán Frankl Samu elnök nem vehetett
részt a temetésen, csak az országhatárig
juthatott, mert nem kapott beutazási enge-
délyt. A gyászoló országos elnök gyász-
ban osztozik az egész ortodox zsidóság.

— RITMIKUS TORNA-ISKOLÁJÁT:
AXELRAD ALICE TORNATANÁRNÓ
MEGNYITOTTA ORADEA, STR. EMI-
NESCU 2. sz. alatt. Speciális gyermekcso-
port. Felnőttek számára külön kurzusok.
Értekezni délután 3-7 között.

Uj üzlet!

Uj üzlet!

„Elysée”

CLUJ, Calea Regele Ferdinand 12
(Gólya-áruházzal szemben)

Tekintse meg áruraktárunkat vételkötelezettség nélkül

Női lehéremük nagy választékban

Divatsálak, divatövek, keztyűk, harisnyák, brossok, clipsek, stb. nagy választékban

Olcsó árak! — Figyelmes kiszolgálás!

— Az Agudasz Jiszroel és a Keren Hajjeszod. Amsterdami jelentés szerint ott közös akciót indított be az Aguda és Keren Hajjeszod, hogy segítsen azon a 35.000 menekültön, akik Középeurópából odamenekültek és az ujonnan létesített 51 kolóniát is tökéletesítsék. Az akciót dr. Izsák Breuer, az ismert agudista vezető és dr. Abel J. Herzberg vezetik.

— Marquis of Reading a palesztinai zsidó ifjuságért. Londonban az ifjusági allija egy filmet adat elő, amelynek címe: „Van még reménye a gyermekeknek” és ez a film bemutatja a palesztinai zsidó ifjuság kiképzését, különösen azokét, akik Németország területéről menekültek el. Ennek az előadásnak keretében Marquis of Reading beszédet tartott, amelyben beszámolt arról, hogy eddig 6000 németországi ifjút vittek át Palesztinába. Ezek közül 3000 már önálló. Két éves kiképzés után már maguk keresik kenyerüket. Angliában ezidő szerint 500 gyermeket képeznek ki, hogy később Palesztinába jussanak.

— A jeruzsálemi egyetemnek több, mint ezer hallgatója van. A jeruzsálemi egyetem, dacára a háborúnak, normálisan funkcionál. Minden zsidó és állami intézménynek legteljesebb támogatását bírja. A hallgatók száma nagyobb lesz, mint az előző évben és tullepte az ezret is. Ebben az évben ezer certifikátot tudott kiadni az egyetem, ebből 140-et lengyelek részére, 150-at más országbelieknek. Románia 40-et kapott, Magyarország szintén 40-et, Olaszország 25-öt. A szükséges pénzeszegek felhozása az egész világon folyamatban van és különösen Amerikában nagy eredményekkel bíztat. Számos diák, akik eddig európai hozzátartozóiktól kaptak támogatást, a háború folytán nem jutnak pénzhez (igye különösen a lengyelek) s ezért az egyetem kuratóriuma elhatározta, hogy 250 diákkal többet fog a menzán étkeztetni, ami természetesen szintén megnehezíti a szükséges összegek felhozását.

Ezüst

menorák, gyertyatartók,
serlegek, evőeszközök,
templomi kegyeserek bármily művészi kivitelben legolcsóbb árban.

Garantált és eladása:

„TACAMUL”

ezüstáru gyárban

CLUJ, Str. Gen. Neculcea No. 8.

Az örök korsó

Amikor a makkabeusok újból fel akarták avatni a megszentelt templomot, akkor mindenféle hiába kutattak olaj után. Nagy keresgélés után végre sikerült a pince valamelyik rejtett zugában egyetlen korsó olajra rábukkanni.

Ezzel az egyetlen korsó olajjal a zsidó ifjak lángralobbantották a Szentély örök mécsesét.

Csak egy korsó olaj legfeljebb egy napra elegendő. Juda Makkabi és hívei tehát attól tartottak, hogy egy nap világitás után kialszik majd a mécses.

De a mécses nem szűnt meg lobogni. A mécses — az egy nap olajjal — nyolc napig lobogott.

Izraelt a makkabeusok egyetlen korsó olaja mentette meg minden időben. Mert, ha a zsidó ifjuságnak volt egyetlen korsó olaja, akkor Izrael már nem volt sötétben.

Sokszor szétrombolták a templomokat, sokszor feldúlták házainkat, sokszor szétépték imakönyveinket, sokszor elvették összes javainkat, de — valamelyik félreeső zugban mindig rábukkantunk egy korsó olajra, meggyújtottuk vele a mécsesünket és felépitettük megint zsinagógáinkat, berendeztük újból otthonainkat, beszereztünk újból imakönyveket, munkához fogtunk újból mindennapi kenyerünkért. Ha volt egy icipici mécsesünk, nem voltunk elveszett emberek, nem voltunk kódorló barmok.

A középkorban — olvastuk egy német történetíró valamelyik munkájában — voltak városok, amelyeknek a zsidónegyedek szinte ötvenként a föld színével tették egyenlővé és amelyeknek lakóira majdnem minden évben elviselhetetlen súlyú vagyonszállást vetettek ki. Mi tartotta fenn mégis e városok zsidóit?

Ugyanaz az egyetlen korsó olaj, amelyre Juda Makkabi és a zsidó fiatalok egyszer rábukkantak és amelyet megtaláltak később is minden időnk önértékes, heroikus zsidói.

A lángok fellobbantásánál néha magunk is meggyulladunk.

Égünk, égünk, égünk.

De el nem égünk.

Nem égünk el, ahogy nem égett el a szinaji csipkebokor sem, amelyből az Ur szava szólt Mózeshez és az ő népének a fiaihoz.

Chanuka ünnepének szimbólum-tárházából, szimbólum-raktárából az örök korsó példázatát ragadjuk ki a makkabeusok hősiesség nélküli, makkabeustalan utódai számára. Fáradt, ellásult zsidó testvéreink. Ameddig van egyetlen korsó olajotok, addig nem áthatolhatatlan az éjszaka! Addig kezdhetitek előlről elromlott, eltévesztett életetek!

Jegyezzétek meg: voltak nálatok rosszabb viszonyok között és nyomoruságosabb időkben élő zsidók is és mégsem horgasztották le a fejüket, mert tudták, hogy minden pusztulás után eljön az újakezdés! Az örök újakezdés, az örök utnakindulás népe voltunk, vagyunk és talán leszünk mindig, amíg papi népként járjuk a világot és hirdetjük mindenütt: egy az Isten, akihez fel kell emelkedjék az ember...

Megszabadulhat
a ruhájára ráhulló kellemetlen fejkorpától

„HEINRICH”

PETROL

szappan
használ.Megszünteti
hajhullást és
korpázást.Kapható minden
szaküzletben

— Szükségmunka és agyonlövés. Leslauból jelentik: A városi hatóság elrendelték, hogy a városi zsidó lakossága köteles állandóan sárga karszalagot viselni, hogy a nemzsidóktól megkülönböztetni őket. Ugyanez a rendelet megparancsolja, hogy az uccán hat óra után sem lengyeleknek, sem zsidóknak nem szabad mutatkozniuk, különben a járőrnek joguk van azonnal lelőni őket. Ugyanez a rendelet megparancsolja, hogy a karszalagosok, szimvaló tekintet nélkül, hetenként kétszer kötelesek közmunkán részt venni, este 8-ig tart. Ugyanez a rendelet azonban elfelejti megparancsolni, hogy a járőröknek hat óra után még ne lövjenek, aminek következtében eddig embert lőttek agyon a nyílt utcán.

— Ezer zsidó menekült Norvégiába. Calói jelentés szerint ezidő szerint 1000 zsidó menekült van Norvégiában, akik Németországból, Ausztriából és Csehszlovákiából menekültek el a nemzeti szocializmus elől.

— A varsói cionisták gyakorlati munkássága Vilnában. A Varsóból Vilnába menekült cionista vezetők „varsói cionizmus a számvetésben” jelszó alatt egybeszűltek, hogy gyakorlati tevékenységüket fejtsenek ki. A varsói Palesztina Hivatal Rafael Schafar vezetésével újjászervezték Vilnában és felvették a kapcsolatot a Jewish Agency végrehajtó-bizottságával. A Palesztina Hivatal azon fáradozik most, hogy kijuttassa Palesztinába azt a hatszáz kiképzett chalucot és 4000 középosztálybelit, akik jelenleg Vilnában tartózkodnak. Hír szerint a zsidó ifjak egész csoportjai kísérelték meg, hogy át lépjenek az Oroszország felőli demarkációs vonalra és Odesszán keresztül Palesztinába jussanak. Sorsuk ismeretlen. A varsói cionista irodákat, többek között a Palesztina Hivatal, a Zsidó Nemzeti Alap és a Keren Hajjeszod helyiségeit tűz pusztította el. A lengyel chaluci mozgalmak kiképző-telepeit feloszlatták, kivéve két farmot, Lodz és Bendin közelében, ahol náci jóváhagyás és ellenőrzés mellett tovább folyik a chalucok kiképzése Palesztina számára. Az amerikai Joint varsói irodája be kellett szüntesse tevékenységét, mert azt a nemzeti szocialista hatóságok törvénytelennek minősítették.

Olcsón és jól élkezhetsz

Herschkovits

orth. kóser pensiójában

BUCUREȘTI, Str. Carol 25. I. emelet
(bejárat Strada Soarelui 7).

Asserstrom Sándor:

Beszélgetés

Helsinki főrabbiával

Mit mondott Dr. A. Federbusch főrabbi a finnekről, Helsinkiről és a régi cionistákról?

1.

FINN FŐVÁROS
BOMBÁZÁS PERGŐTÜZÉBEN...

Helsinki. Helsingfors. Most „divat” van. A világ összes lapjai foglalkoznak most a fővárossal. Irnak róla, mint a finn államhatalom fővárosáról, mint a finn ellenállás központjáról, mint bombázott városról, amely felett már eddig sok orosz repülőgépet lőttek le a légháritók. Helsinki, a finnek fejlődő fővárosa, lázasan építette az 1940-ben megnyitandó olimpiára a hatalmas stadiont, de a nagy nemzetközi játék már most megkezdődött. Csak hogy most nem Nurmi futágerekord idő alatt, hanem a finn kormány, amely elhagyja a fővárost, mert az oroszok fenyegetik Helsinkit. Most nem fuballapdák röpdösnek, hanem bombák, amelyek asszonyokat és gyermekeket ölnek.

A zsidó krónikást mindég és mindenkori a zsidó nemzetköziségre érdekli. Ha nem is voltam Helsinkiben, de bizonyára ott ismerős, akiről írhatnánk? Ilyen zsidó, aki jár-kelek a világban és nyitott szemmel figyel, annak a világ minden részében vannak ismerősei. Nem is kellett sokáig megerőltetnem memóriámat, amikor eszembe ötlött, hogy bizony van olyan a most oly közérdeklődés homlokterében álló városban egy régi ismerősöm, akiről az események leírásán érdemes hosszabban írni.

Az ismerős: dr. A. Federbusch, a helsinki-i főrabbi, akivel többször találkoztam az életben és ezekről a találkozásokról érdemes most megemlékezni, mert nekem a zsidó vezérférfiúnak jelleméből, szerepléséből és elbeszéléséből következtethetünk a finn zsidóság lelkületére is.

2.

TALÁLKOZÁS
A BAZELI VILÁGKONGRESSZUSON

Akkor még „boldog” volt Európa. Akkor még béke volt, amikor még azt hittük, hogy a háború soha nem következik el Európa egén.

De ha gondoltunk is volna arra, hogy világ-háború következik, viszont azt dr. Federbusch „kolléga” sem tudhatta még akkor, amikor 1927-ben egy padsorban ült velem a XIV-ik bazeli cionista világkongresszuson. Több, mint nyolcvan delegátus jelent meg akkor a lengyel zsidóság képviselőjében a bazeli világkongresszuson. Közöttük a mizrachisták tekintélyes csoportja. Akkor virult még a lengyel sejm-élet is és még élénk emlékezetben volt az első sejm-választás, amely a lengyel parlamentbe negyven zsidó, túlnyomólag cionista képviselőt juttatott. A lengyel zsidó parlamenti klubnak elnöke az időközben elhunyt dr. I. Reich és Osiás Thon főrabbi, sejm-képviselői is ott voltak, mint régi cionisták, még Heller szenátor és a többiek. A tekintélyes és nagyrészt idősebb és szakállas lengyel vezérférfiak között nem is tűnt fel egy sima arcú, fiatalosnak látszó közep-termetű ember, akit — őszintén szólva — észre sem vettem volna, ha nem megy fel a szöszökre és nagy-szerű, erős hangon, ragyogó héberséggel nem tart tulmináns beszédet a mizrachizmus érdekében. Előbb a mizrachisták világkonferenciáján hallottam, majd a cionista kongresszus szöszékén. Érdeklődni kezdtem, hogy ki ez a nagyszerű fellépésű, kulturátnak és széles látókörűnek látszó ember?

— Nem tudja, — mondotta Rav Fishman, akítől megkérdeztem, — nem ismeri? Ez a mi Federbuschunk, a legjobb mizrachisták egyike. Komoly, vallásos ember, aki a lengyeli hivatalos mizrachisták cionista újságját szerkeszti. Sejm képviselő. Nagyon jó módú családból származik.

3.

EGY KARRIER FELFELÉ IVEL...

Akkoriban volt már előkészületben egy erdélyi zsidó hetilapnak kiadása, amelynek alaphangja a mizrachista eszmék propagálása lesz. Hogy úgy mondjam, a születés előtti stádiumban volt a „Népünk”. Természetesen igyekeztem megismerkedni vele, elvégre ez már tapasztalt öreg lapcsináló lehet, halljuk, mit is mond. Összeismerkedtem vele és cionista együttműködésünk során nagyon megbarátkoztunk. Nagyon szívélyesen informált a lengyeli és általában a lengyel zsidóság akkori helyzetéről és most, hogy visszagondolok rá, azt is állíthatom, hogy kedvet csinált nekem a lapalapításhoz, mert a lengyeli mizrachista lapot messzemenően támogatták a lengyel cionisták. (Ez nem akar célzás lenni!)

Meg kell még ezzel kapcsolatban jegyezzem, hogy az akkori lengyel mizrachisták között ott volt Herschl Farbstein sejm-képviselő, aki már a Szentföldön telepedett le még idejében, Rabbi Nurok, a volt lettországi kisebbségi miniszter, aki még hozzá Riga főrabbija is volt, azután Rav Brod, akivel kapcsolatosan nemrég írtunk, mint antwerpeni főrabbról. Így széjjelzörödtak azóta is ezek a nagyszerű felkészültségű emberek.

De térjünk vissza Rav. Federbuschra. Azután, hogy teltek-multak az évek, míg elkövetkezett az 1937. évi zürichi cionista világkongresszus, ahol ismét találkoztam vele.

Körülbelül öt esztendővel ezelőtt az összes zsidó lapok, mi is, nagy cikkekben foglalkoztunk F. Federbusch-al, aki messzire elkerült Lembergől. A finn főváros zsidósága egyhangúlag megválasztotta főrabbijának és Helsinkibe költözött. Nem voltam meglepődve, mert amikor láttam őt és hallottam kiváló beszédeit, hatalmas felkészültségét, tudtam és éreztem, hogy nem lesz élete végéig egy mizrachista lap szerkesztője, hanem másfelé fog vezetni életútja — felfelé.

4.

AZ ÉSZAKI FÉNY ÉS AZ
„EZER TÓ ORSZÁGA”-NAK
GRANDRABBIJA

Amikor két és fél évvel ezelőtt, mint delegátus Zürichben voltam, már mint régi ismerőst üdvözöltem Rav. Federbuscht, aki most már nem „kolléga”, hanem könnyebb — vagy nehezebb? — foglalkozást választott magának.

Egy szép ország, az „ezer tó országának”, ahol északi fény ragyogásában tundrákon rénszarvasok nagy csapatai kóborognak. A főrabbi arcán kerestem is a merengő északi emberek karakterisztikumát, de nem láttam rajta semmit. Olyan egyszerű, közvetlen és egyáltalán nem fontoskodó volt, mint tíz évvel ezelőtt az első találkozásunkkor. Nem volt „méltósággteljes” a szónak abban a furcsa értelmezésében, hanem ha fáradtabb arccal is és néhány ősz hajszállal fején, de mégis a régi temperamentumos Federbusch. Jelenleg Rav. Federbusch, a finn fővá-

Az erdélyi zsidóság legkedveltebb találkozó helye

Pensiunea KATZ

BUCUREȘTI, Str. Căpitan Feraru No. 6.

Parter, în dosul Teatrului Regina Maria la Podul Senatului. TELEFON 5,43.05.

ros főrabbija, aki ugyyszólván az egész ország zsidóságának vezérférfiája lett.

Rav Federbusch kerek sapkájában lelkesen dolgozott most is, ágált, magyarázott, tanított, beszélt angolul, németül, oroszul, lengyelül és főképpen héberül, valamint jiddisül, úgy gondolom, hogy már finnül is tökéletesen tudott, de errenézve nem volt módom kihallgatni.

5.

FINN ZSIDÓ ÚJSÁG —
SVÉD NYELVEN...

Annak idején ezt a vele történet gyakori beszélgetést — bevallom — nem tartottam olyan nagyon fontosnak, hogy leköljöljem. Mit is érdekelt az erdélyi zsidó olvasót az, hogy mit beszélgetek én Helsinkiben főrabbiával? Isten őrizze, még lett volna valaki, aki azt is megkérdezte volna, hogy „mi is az a Helsinki?” Eszik, vagy isszák? Ma azonban más a helyzet. Ma tudja mindenki, hogy sem nem eszik, sem nem isszák, — hanem — b o m b á z z á k.

De azért emlékezem, hogy mit is mondott akkor dr. Federbusch főrabbi Helsinkiről. Amikor megkérdeztem, hogy mennyi lakosa van a finnek fővárosának, azt mondotta, hogy körülbelül 300.000. És a második kérdés, — természetesen: ebből hány zsidó van? Körülbelül 2000 lélek. (Azóta bizonyára többen vannak, mert elég sokan menekültek oda Lengyelországból és a balti államokból.)

Már régen működik ott egy államilag elismert zsidó középiskola, amelynek oktatási nyelve a svéd. De a zsidó szaktantárgyakat héber nyelven tanítják. Van egy zsidó közönyvtár is és egy svéd nyelven megjelenő zsidó újságja is. Természetesen van szép és nagy zsinagógája, amelyet nemrég nagyobbítottak meg.

6.

VAJJON MI VAN DR. FEDERBUSCH-AL
A BOMBÁZOTT
FINN FŐVÁROSBAN!?

Főrabbi ur bizonyára jól ismeri a „helsingfors-i program”-ot? — tettem fel hozzá egy izben kérdésem.

Nevetett. Ő ne ismerné azt a rendkívül fontos határozatot, amelyet még 1906-ban hoztak Helsingforsban az orosz cionisták. A finn fővárosban összeült delegátusok igen fontos állásfoglalása volt ez, amikor kimondották, hogy a „politikai tevékenység mellett és a cionista mozgalom politikai kihangsúlyozása mellett párhuzamosan tervszerű és energikus munkát kell kezdeni Palesztinában.” Az eddigi teoretikus és politikai cionizmust a palesztinai gyakorlati építő munka kellett kövesse. Igen sok határozatot hoztak akkor ennek a célnak keresztülvitele érdekében. Az orosz belpolitikával kapcsolatosan is felállítottak ekkor követeléseket, amelyeknek főcélja volt, hogy az orosz állam demokratizálódjék. Kisebbségi jogokat terjesztettek elő az orosz zsidók számára (1906 volt, a cári uralom véres korszaka, az orosz-japán háború után és az 1905-ös forradalom után). Ugyanakkor követelték a zsidó nemzeti nyelv jogát és a szombati munkaszünet zsidó privilégiumait is és nem is eredménytelenül...

Ez volt a híres helsingfors-i program, amely bizonyos cionista és zsidó patinát ad ennek a finn városnak és ezen keresztül dr. Federbusch főrabbinak is.

7.

FINN ZSIDÓKÉRDÉS

— Milyen a finn zsidóság helyzete, — volt annak idején egy másik kérdésem.

— Teljesen egyenjogúak és beleszólásuk van az ország ügyeibe, még talán több, mint amennyi számárányuknak megtelevne. Igen békés emberek a finnek, végtelenül becsületesek, tolvaj, csaló nincsen közöttük, abszolút megbíznak mindenkiben. Nyílt-szívűek, imádják országukat, amelyért a történelem folyamán annyit szenvedtek és véreztek. Érdekes emberek, akik fő mezőgazdasági munkások, de a gyárakban is kitűnően beválnak. Jó halászkok és kitűnő sportemberek. Nurmi és többi olimpiikon — nemzeti hősnáluk. Szeretik a tisztaságot, a gőzfürdőket. Helsinki — mondotta a főrabbi, — az utóbbi években nagyot fejlődött. Vannak teljesen modern bulvárai, de a régi orosz uralom alatti elhanyagoltságot

sem lehetett egyik napról a másikra elfeledtetni. Dolgos, szorgalmas nép, amelynek nagy jövője van. — És a zsidók?

— Hozzáidomulnak a környezethez. Nemcsak abban, hogy a második generáció már az éghajlatnak megfelelően elszőkül és karcsubb lesz, hanem természetében is „finn” lesz. Mind korrekt és szorgalmas, nincsen közöttük „luftmensch,” mert tudják, hogy az ilyeneket nagyon lenézik a finnek és nem volna közöttük maradásuk. A finnországi zsidó, még a bevándorolt is, tisztelt tagja a társadalomnak. Vannak közöttük gazdag gyárosok és vállalkozók, természetesen élnek elegenden olyanok, akiknek alig van egyik napról a másikra.

Jól emlékezem Federbusch íróbbi szavaira, amelynek akkor „semmi hasznát” nem láttam, de megmaradt bennem, mert érdekes emberek beszélgetéseit mindig jól elraktározom memóriámban, mert nem tudni, mikor van rá szükség? Most, hogy hullanak a bombák a finnek soktávu országára, vajjon mi van Rav Federbusch-al, a finn zsidóság vezérével, aki azóta — tudomásom szerint — a finn parlamentnek is tagja lett és a finn zsidóság országos képviselője...

8.

A LADOGA TÓNAL ARTATLANOK VÉRE ÖMLIK...

A zsidó sors végzettszerűsége. Két és félével ezelőtt még egy boldog ország kiküldötte a cionista világkongresszusra s lehet, hogy most e pillanatban, amikor e sorokat írom, szintén a menekültek között van. Talán egy székere vonul el a fővárosból a többiekkel, de lehet, hogy ott áll örhelyén és nem hagyja el nyáját. Azokat a zsidókat, akik egy-két évvel (talán hónappal?) ezelőtt nem is képzeltek volna, hogy ide jutnak. De az európai politika zavarossága nem kiméli az olyan derék kis népeket sem, mint a finnek. A Ladoga-tónál harcok folynak, orosz pilóták és pilótanők, ejtőernyős osztagok ereszkednek le a magasból, artatlan gyermekek halnak meg, — mert így kívánja egy vagy két nagyhatalom politikája.

Sokat gondolok a napokban az én „finn” barátomra és jóismerősömre, a helsinki-i íróbbira, aki az Ahasvér sorsát kellett vállalja a többi zsidó százazrekkel együtt, akik ebben a nyugtalan világban nem tudják, hogy holnap hol haftják álomra gondterhelt, sorsüldözött fejüket...

Nem csak az árulója a zsidóságnak, aki kikeresztelkedik, hanem...

Áruló az, aki nem vesz részt a zsidóság keserű önvédelmi harcában

Minden hitközségi fogyasztási adó a kisembert sújtja mindaddig, amíg progresszív adórendszerrel nem teszik igazságossá az aránylagos közteherviselést

Az utóbbi hetekben több ízben irtunk a „Népünk” hasábjain azokról az anomáliákról, amelyek mindjobban napvilágra kerülnek az erdélyi zsidó közéletben. Nem gáncoskodás és kákán csomót keresés ez, hanem az a legfőbb cél vezetni tollunkat: hogy legyen egészségesebb a zsidó közmozgás. Lapunk főszerkesztőjének a legutóbbi számunkban egy erdélyi zsidó vezető férfiú elmondotta lesújtó véleményét azokról a csunya kinövésokről, amelyek mint beteg kelevények csak elrutitják és beteggá teszik az erdélyi zsidó közéletet. Nem szabad addig nyugodnunk, amíg nem alakul ki egészségesebb fellátás ezen a téren. És ezért mindaddig tovább folytatjuk ostromozásunkat, amíg nem segítünk ezeken a beteg ügyeken.

Ezuttal szintén egy beteg kinövésről kell foglalkoznunk, amelyet eminens feladatunk a nyilvánosság előtt taglalnunk, mert ezáltal remélhetjük, hogy végeredményben mégis jobb lesz a helyzet, mert ha így tart tovább, valósággal katasztrófálissá válhat.

Egy nagyváradi esetből kiolyólag kell foglalkoznunk újra a kérdéssel. Az ortodox hitközség egyik napról a másikra felemelte a libavágatás díját 20 lejről 26 lejre. Ha csak a könnyebb végénél fogjuk meg a dolgot és beolvasoltatni hagyjuk magunkat a demagógiától, akkor rögtön rávágathatjuk, hogy: súlyos igazságtalanság ez a szegény fogyasztó közönséggel szemben,

mert nem szabad ilyen eszközzel emelni a hitközség jövedelmét.

Kétségtelen, hogyha így vesszük a kérdést, akkor némiképpen igazat kellünk a zsidóknak. Mert miért fizetnek minden libavágatás után a nyolcgyermekes proletár, — ha szombatára mégis huszonnégy adni családjának — 26 leit. Miért fizet meg azt is, hogy a jómóduak nem akartak adót fizetni?

BETEG ADÓMORÁL

Nem tagadjuk, hogy a nagyváradi ortodox, de más erdélyi hitközségekben rendkívül beteg az adómorál. Hihetetlennek tűnne, ha nem saját magunk győztünk volna meg róla, hogy a legnagyobb immoralitás uralkodik ezen a téren.

Bámulatossá kicsinyeskedés, rosszindulat és hihetetlen rövidlátás uralkodik az adófizetés terén. Egymásután tudnánk százszáz konkrét esetet felsorolni, amire elmulna az olvasó. De most csak általánosságban foglalkozunk vele. Ismerünk néhány alább ötven nagyváradi közepkereskedőt, akik az utóbbi időkben különösen jól keresnek, de sohasem volt kisebb jövedelmük, mint huszezer leit havonta. Ezek urak, akik feleségüknek — minden szivildalom nélkül tudnak egy kékrókat 200 lejért venni, akik esténként 3—400 leirőmidifferenciákat tudnak kifizetni, akik csak fekete kávéra költenek el naponta lejt (tehát egy hónapban 1200.—, évente 14.400 leit), s amikor megnézzük a hitközség...

Ahányszor egy-egy gyertya lángja fellobog annyiszor adjunk 1-1 leit a földért és az erdélyi allijáért!

adókönyvét, kiderül, hogy ezek nagy-
ezzen fizetnek az ortodox hitközségnek
évente 600 lei adót, tehát havonta 50
leit, valamivel többet, mint egy napi
kávéházi teketekavé árát.

Ezért kellett emelni a libavágatás árát
20 lejről — 26 lejre. De ennek meg kell
enni! Ez a furcsa és beteg félmortalitás
kell szűrjön! Annál inkább szomorú
mert a szegény embernek minden nap
leróni valója a zsidósággal szemben.
a mindennap templomba járó kisember,
csak reggel és este 2-2 leit ad a kol-
soknak, már ez maga több, mint amennyit
templomba és nem a kávéházban, szin-
ban és klubban járó jómódó ember ad
ente a hitközségnek. És ez a kisember
a rituális fürdőbe is, ez a kisember snó-
rol, ez a kisember vesz sok pászkát,
ett sok a gyereke, ez a kisember fizeti
nyomólag a gabellát, tehát ez ad min-
re: fogyasztási adók címén. Viszont a
módu embernek, aki 600 leit fizet évente,
alább 20.000 lei hitközségi adót kellene
etnie.

MIÉRT KELL AZ EDDIGINÉL NAGYOBB ÁLDOZATOT HOZNUNK!?

Válaszolunk arra is, hogy miért?

Hogy a fogyasztási adók kisebbek le-
renek, hogy az iskolákat jobban és be-
ületesebben lehessen szubvencionálni,
gy ne éhbérért dolgozzanak a tanítók és
nárók és hogy a hitközség a fontos és
elbévágóan jelentős ténykedéseinek ne
kadjon meg. Az adózásán keresztül kell a
bbmódon progresszív módon a hitköz-
gi teherből részt kérnie, hogy így jusson
enz mindenre. Jusson az állampolgársági
gyek elintézésére, az emigránsok segé-
ezésére, költségeiknek ellátására, lesze-
nyedett hitsorsosaink intenzív támogatá-
ra, halódó jóléti és szociális intézmé-
eink fenntartására...

Az általános szegénység nőttön nő és
mindenki minden alkalommal elsősorban a
lközséghez menekül. Idegen állampolgá-
ok utaznak itt keresztül, (határvaros lé-
én, majdnem mind Nagyváradon át veszi
tját, hogy Bukaresten át Konstanzába
menjen!) akiken segíteni kell. Ez a segély-
sszeg százazatokra rug, de milliókat kel-
ene kitegyen évente és végeredményben
X vagy Y kereskedő, aki áldozatkésznek
s tekinti amellett magát, azt várná, hogy
z ő harminc feketéjének értéke ellenében
mindenről gondoskodják a hitközség.

Hol a hitközség? kiáltja elégedetlen
hitsorsosunk bőszen a nála akcióznál,
amikor bármilyen ügyben jönnek hozzá.
De amikor adóját fel akarják emelni, nin-
csen olyan sirató asszony, aki úgy tudna
sítani, könyörögni, nyavalyogni, mint sok,
igen sok tehetős ur, akinek nincsen és
nem is volt sohasem adómorálja — a hit-
községgel szemben.

Az államnak, városnak szó nélkül fi-
zet mindenki. Jól is tesz! Állampolgári
kötelesség! De miért fizet csak annak?
Mert nyakán van a végrehajtó! Viszont az
a szegény zsidó inkasszáns hiába jár hozzá,
még azt a keveset is nagynehezen fizeti
ki, amit eddig kiróttak rá.

TELJESITSE MINDEN ZSIDÓ KOTELESSÉGÉT!...

Jó volna, ha az adómorál hiányában
szenvető nagyváradi és más városbeli zsi-
dók egyszer időt szakítanak maguknak
attól az imádott és a világon legjobban
szeretett üzieltől (jobban szeretik, mint
az Istenüket, gyerekeiket, asszonyaikat,
mint a zsidóságot) és elmennének a hitköz-
séghez és végignéznék, hogy mennyien és
hányféle címen veszik és akarják igénybe-
venni a zsidó közösséget.

Teljesítse minden zsidó első és leg-

Vérbetegség és azok következményei

Bőrbetegség — Vérkeringési zavarok Viszértágulás és nagyfokú érlemezés

A mai lázas életünkben, amikor gyorsan eszünk, amikor az ember tüfer-
heli magát, ritka, hogy a salaklerakódások ne gyűlnének össze az izmok
és idegrostok között, ugyanakkor ne szűkíték meg a véreket, megme-
eevitve a tagokat és megmérgezve a vért.

Az Urodonallal a székrekedési mérgezés, zsíradék, oxalav, cholesterolin,
hugysav, kiméletlenül kitakarodik.

Az Urodonallal a szervek meg vannak védve a vértőlulástól és azok műkö-
lésére nem hat zavarólag.

URODONAL

MEGTISZTITJA A VÉRT

KAPHATÓ GYÓGYSZERTÁRAKBAN ÉS DROGÉRIÁKBAN

CHATELAIN KÉSZÍTMÉNY, MEGBIZHATÓ MÁRKA

eminensebb kötelességét! Fizessen tehetsé-
géhez mérten hitközségi adót! Elvégre a
hitközség ma egy kis zsidó államiság lé-
nyegét helyettesíti, de ki látott még „áll-
mot”, amelynek nincsen rendes adóízelő
gárdája?

Erdély valamennyi hitközségében eme-
lik az adókat. Joggal emelik és mindenki
áruója népének, aki ez alól mindenféle cí-
meken ki akar bujni. Sőt! Akik nagyon és
minden eszközzel ki akarnak bujni a tisz-
tességes adóemelés alól, azokat pellen-
gérre kellene állítani.

Nem volna nagyon szép eszköz, de fel-
tétlenül célravezető. Mert ki kell irtani az
immoralitást a zsidó berkekből. Nem csak
az az áruó, aki elhagyja a zsidóságot és
kikeresztelkedik, hanem áruó az is, aki
vagyonánál és jövedelménél fogva részt
vehetne a zsidóság harcában, abban a ke-
serű önvédelmi harcban, de kibujik alóla,
mert egyetlen fetise van és az a: Pénz!

Beteg emberek ezek? Akik azt hiszik,
hogy ők szerződést kötöttek a Teremtővel,
hogy tőlük soha egyetlen banit sem vesz-

nek el? Hány milliószor kellene nekik el-
mondani, hogy: okuljatok kicsinyes, kapzsi
zsidók. Okuljatok a német, osztrák, cseh
és lengyel zsidók sorsán. Ha pedig meghal-
tok: nincsen zseb a halotti ruhán... Nin-
csen zseb... nincsen csekküzet... és
bankbetét.

Az egészségtelen adómorálon segíteni
kell. Fizessen mindenki jövedelmének meg-
megfelelő adót. Mert akkor nem kell
emelni a gabellát 20 lejről — 26-ra.

Mi elvárjuk is, hogy úgy a gabella-
emelés, de az egész gabellarendszer átme-
neti legyen! De amíg rá nem szorítják a
jómóduakat, hogy tisztességes adót tizes-
senek, addig a legigazságtalanabb adóne-
hez kell fordulni, a fogyasztási adóhoz.
Példaként állítjuk oda az aradi nyugati
szertartású zsidóságot, akikben van adó-
morál, mert ők megoldották a kérdést és
az valóban így egészséges: nem pedig
ahogy a legtöbb ortodox hitközségben
van, hogy minden teher a szegény embert
sújtja...

A temesvári egyesült hitközségek példás tevékenysége

Temesvár. — Amíg a legtöbb erdélyi hit-
községben még mindig csak tanácskozások
folynak arról, hogy a változott helyzet által
teremtett új feladatokat hogyan oldják meg és
milyen formában valósítsák meg, addig a te-
mesvári egyesült hitközségek Nyiri Jenő hit-
községi elnök vezetése mellett a zsidó kultúra,
átképzés és szociális munka szolgálatában pél-
daadó tevékenységet fejtenek ki. A zsidó élet
minden területére kiterjed a hitközség figyel-
me és a hitéleti feladatokon kívül népköz-
ségi teendőket is betölt. Elégé nem hangsú-
lyozható nagy jelentősége van ennek, mert a
temesvári hitközségek ezzel a tettükkel meg-
tették az első lépéseket azok felé a nagy tör-
ténelmi átalakulások felé, amelyek a jövőben
meg kell határozzák és át kell formálják az
összes — eddig csak hitéleti feladatokat be-
töltő hitközségeket. Kimagasló érdeme van eb-
ben a példátmutató teljesítményben Nyiri
Jenő vezéregazgató-elnöknek, aki korszerű
újításokkal valóban ébrentartja hitközsége
minden tagjának érdeklődését a zsidó közö-
ség ügyei iránt és rátermettségével az áldásos
fejlődés útjára vezeti hitközségét.

A kulturprogram keretében olyan előadá-
sok megtartását vették tervbe, amelyek a zsidó
szellemiséghez való maradéktalan visszatérés
útját egyengetik. Nyiri Jenő elnök az első
ilyen kulturmegnyilvánuláson hébernyelvű be-
szédben tett hitet és eszmeiség mellett. Ugyan-
ez a szellem áradt dr Drechsler Miksa főrabbi
előadásából. Komoly művészi élményként szá-

mit dr Markovitsné Kállai Ibinek Buchtól a
„Kol-Nidre” című zenei interpretálása. Ennek
a fiatal zsidó asszonynak további zenei sze-
replésétől nagyon sokat vár a helybeli művés-
értő közönség. Dr Markovitsné dr Eisikovits
Miksa, az országszerte ismert komponista ki-
sérte zongorán. A második kulturmegnyilat-
kozáson Biró Dezső mérnök tartotta meg elő-
adását a „Teremtő erő” címen. Török Janka
pedig Goldfaden zenei műveiből énekelt a
nála már megszokott művészi készséggel és
rátermettséggel.

A temesvári hitközség nagy súlyt helyez
az átképzésre. Számos praktikus kurzus és
ehhez hozzájáruló nyelvoktatás bizonyítja a
legjobban, hogy a hitközség minden áldozatra
hajlandó, hogy nehéz kötelezettségeinek eleget
tehessen. A hitközség több héten keresztül
szövevényes tanfolyamot tartott fenn, mely
iránt érthető módon városzerte nagy érdeklő-
dés nyilvánult meg. Most aztán főző és szá-
bászati kurzusra kerül sor.

A már évek óta működő és gyerekek gon-
dozására beállított Napközi otthon mellett
most egyidőben két népkonyhát is kénytelen
volt felállítani. Több száz összeroppant zsidó
egzisztencia jut ilyenformán naponta meleg tál
ételhez.

Egyszóval: az itteni hitközségek Nyiri
Jenő elnökkel az élen minden lehetőt elkövet-
nek, hogy a mai idők szellemének és követel-
ményeinek megfeleljenek.

Hétköznapokról hétköznapokra

Koppenhága. — Egy dán lap berlini tudósítója szerint az összes Német-Lengyelországban élő zsidókat kötelezték, hogy sárgaszínű Dávid-csillagos kereszalagot hordjanak. Ugyanazon rendelet előírja, hogy egyetlen lengyelországi zsidó sem rendelkezhet a bankokban kétezer zlotinnál nagyobb folyószámlával. Az ennél nagyobb összeget a hatóságok az állam javára elkobozzák. Szabályozták a zsidók bankügyleteinek nagyságát is és megtiltották, hogy zsidók hetenként 250 zlotinnál nagyobb összegeket vehessenek fel a bankokból.

London. — A napokban tették közzé a németek által megtorpedezett Athenia gőzös áldozatainak névsorát, akik között több zsidó van. Az életüket vesztett zsidó menekültek között van Henri Braunschweiger 33 éves ügyvéd, Hildegard Ehrlich 16 éves, Ana Gach 13 éves, Lote Künslich fiatal leányok, a 35 éves Arthur Lurie, a 27 éves A. Socher és Edith Lusztig, a 32 éves Felge Spring, a 13 éves F. Stadland, a 7 éves Rebeka Stadland. Az angol áldozatok között van a 31 éves Sara Godman zsidó nő is.

Amsterdam. — Egész Hollandiában nagy felháborodás uralkodik még most is a 8300 tonnás Simon Bolivar holland utasszállító gőzös katasztrófája miatt, amely mint ismeretes, német aknára futott. A hajón tartózkodó 400 utas között, mint utólag jelentik, számos németországi zsidó menekült is tartózkodott, akik Chilébe és más délamerikai országokba akartak kivándorolni. A Simon Bolivar 85 áldozata között így tehát több zsidó menekült is van, részben gyermekek, de a megmentett zsidó menekültek is elvesztették minden vagyonukat a katasztrófa alkalmával.

Chicago. — Az amerikai Mizrahi rendkívül konferenciát tartott Chicagóban. A konferencia kiáltványt szövegezett meg az amerikai ortodoxiához, amely felhívja, hogy támogassa az Európában nyomorgó zsidókat és segítse őket abban a törekvésükben, hogy kijuthassanak Palesztinába. A konferencia táviratilag felhívta az angol kormányt, hogy a zsidó nép e tragikus órájában ne gőrdítsen akadályokat a zsidók bevándorlása elé. Az amerikai rabbiakat és Mizrahi-vezetőket a konferencia felszólította, hogy vegyék át a vallásos zsidóság vezetését és igyekezzenek a zsidó tömegeket a nép iránti szeretet és felelősség tudat szellemében vezetni. „Az amerikai Mizrachinak feladata, — mondja a kiáltvány, — hogy az egész világ zsidó ortodoxiájának szóvivője legyen.”

Tel-Aviv. — Négy kis hajón, közöttük egy motorcsónakon ötszáz zsidó és nemzsidó szállt partra Tel-Avivban. A hatóságok mindannyiukat őrizetbe vették és a sarafandi táborba internálták őket. A bevándorlók nagyrésze Bulgáriából származik.

București. — A Zsidó Világkongresszus genfi irodájának megbízásából Bucureștibe érkezett A. Reiss mérnök, a varsói Palesztina Hivatal volt elnöke, hogy vizsgálja a lengyelországi menekültek helyzetét és módot keressen azoknak főleg Palesztinába való kivándoroltatására. Reiss mérnököt a Zsidó Világkongresszus elnökének, dr. Nachum Goldmannak ajánlása útján kihallgatáson fogadta Grigore Gafencu külügyminiszter, akivel megtárgyalta a menekültek romániai helyzetét, míg a lemondott közrendészeti miniszterrel, G. Marinescu tábornokkal az emigránsok tartózkodásának módozatait beszélt meg. A román kormány a kérdéssel szemben határozott jóindulatot tanusít.

Róma. — Az olasz hitközségek szövetségének nemrégien elhalálozott elnöke, Frederico Jarach helyébe dr. Dante Almanzi választották meg. Az új elnök a zsidó törvény életbeléptetéséig öt olasz tartomány prefektusa volt, közöttük Nápoly tartományé is. Almanzi dr. Olaszország egyik legrégebbi zsidó családjának sarja. Családjá még a spanyol inkvizíció idejében telepedett meg Olaszországban. Az új elnök hatvankét éves. 1932 és 1936 között Almanzi dr. a pénzügyminisztérium államtitkára volt. A Marcia su Roma ideje óta tagja volt a fasiszta pártnak.

Stockholm. — Névtelen északeurópai adományozó-nő öt ezer font értékű kötvényt hagyományozott a Keren Kajemetnek, a zsidó nemzeti földvásárló alapnak. Palesztinai látogatása alkalmával ugyanez az adományozó néhány évvel ezelőtt szintén öt ezer fontot ajándékozott a Zsidó Nemzeti Alapnak.

— **CHANUKA SZOMBATJA — A NAGYVÁRADI ZSIDÓKÓRHÁZ SZOMBATJA.** Egész Erdélyben élénk visszhangot és mély benyomást keltett a nagyváradai Zsidókórház fenntartó testületének felhívása Erdély zsidó hitközségeihez, amelyben ennek a nagymultu, emberszeretnek szentelt kiváló intézmény részére kért áldozatkész pártfogást. Mint az előjelek mutatják, ennek a kérésnek Erdély minden hitközsége területi elhelyezkedésre való tekintet nélkül a legnagyobb készséggel eleget fog tenni. Mindenütt megtörténtek az előkészületek arra, hogy a Chanuka szombatja a zsidó templomokban és imaházakban minél impozánsabban tanuságtételt jelentsen arranézve, hogy Erdély zsidósága megértette a nagyváradai Zsidókórház felhívását és elismerésének jeléül le fogja róni zsidó kötelességét ezzel az oly nagymultu és nagyjelentőségű intézménnyel szemben.

— **6286 IPARENGEDELÝT VONTAK EL A FELVIDÉKI ZSIDÓKTÓL.** (Budapest.) Teleki Pál gróf miniszterelnök beszédét mondott és ennek során kitért a felvidéki és ruszinszkói zsidóság kérdésére is. A Felvidéken — mondotta — az iparengedélyek kérdését végérvényesen elintézték. 34.179 iparengedély közül 10.768 volt zsidókézésben és ezek közül 6286 iparengedély megvonását javasolták. Ezzel az eredeti 30 százalékról 16 százalékra csökkent a zsidók arányszáma. Kárpátalja kérdésével foglalkozva, kijelentette azután Teleki, hogy ott az egész kereskedelem majdnem tisztán zsidókézésben van és a lakosság nagyrésze erősen függő helyzetbe került zsidó kereskedőktől. A kormány próbál ezen a helyzeten segíteni, de az italmérségi jog, trafikjog ügyében nehézségek vannak, mert nagyon sok község van, ahol sehogyan sem lehet más kereskedőt találni, mint zsidót, sőt ez fennáll sokhelyütt még a falusi kovácsokra is.

— **Meghalt az ujfehértói főrabbi.** Sulyos csapás érte a magyarországi ortodox zsidóságot Rosenberg Saul ujfehértói főrabbinak 75 éves korában bekövetkezett halálával. A zsidóság egyik büszkesége volt az elhunyt főrabbi, aki nagy tudós volt és a történelmi tradícióju Ujfehértónak 41 éven keresztül volt szellemi vezére. Halála mély részvétet keltett mindenütt, ahol a nagy tudású, mélységesen vallásos főrabbit ismerték, tisztelték és szerették. Több helyen hivei nevével imaházakat neveztek el. Olyan éles judiciuma volt, hogy még külföldön is igénybevétték nagy és komplikált peres ügyekben. Halálát kiterjedt rokonság gyászolja, közöttük Rosenberg Salamon, a nagyváradai orth. hitközség előljárója is.

— **Eljegyzés.** — Weisz Jakab leányát, Szerénát (Pir) eljegyezte Rosenfeld Emanuel (Szászrégen.) — Minden külön értesítés helyett.

— **A kolozsvári Poel Hadati Hamizrahi szervezet jól sikerült estélyt rendezett szombaton.** Dávid Áron, a szervezet elnöke üdvözölte a megjelent vendégeket, ismertetve a rendszeresített Melave-Malke estélyek tradicionális jellegét. Nussbaum Mihály a heti szidrából idézve, a testvéri együttműködés fontosságát hangoztatta. Dr. Heller József a zsidó köztisztviselők jelentőségével foglalkozik. Dr. Pistiner Avram, Rosenzweig Emanuel és Mandel Jenő nagy tetszéssel fogadták beszédei után, Albert Nándor zárta be a szépen sikerült estélyt.

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

H-U-M-O-R

A HAZIORVOS

Nagy Frigyes, a szellemességét kedvelő uralkodó, tudvalevőleg barátaitól őszinteséget várt. Ő maga is szívesen tréfálkozott, ha jó volt. Egyszer, ilyen hangulatában, zsidó háziornal csipkelődött.

— Valjia be, kedves doktorom, hány küldött a másvilágra, amióta a mesterségét kérdezte tőle nevetve.

— Az orvos mosolyogva hajtotta meg magát kodóia előit és merészen válaszolta:

— Sire, körülbelül háromszázezerrel ke-

bet, mint felséged.

CROMWELL ÜNNEPLÉSE

A nagy, főleg totális államok vezérei és polsai jól ismerik a tömeg lélektanát és bizony sokra becsülik a tömeg véleményét, amelyről tudják, mit ér. Iskolapéldája ennek az az eset, amikor Cromwell, a nagy angol államférfi diadalmában vonult végig London utcáin. Tisztelettel meztették, hogy népszerűségére jellemző, milyen tözatos nagy tömeg verődött össze az ő ünnepe. Mire Cromwell lenézően legyintett:

— Ugyan kérem — mondta, — pontosan nyílen, vagy még több lennének jelen, ha tökéletesen a — vesztőhelyre vinnének...

ÖNVÉDELEM

Egyik falu szövetkezeti igazgatója valamely nap beállított Kleinhez, az egyetlen zsidó kereskedésbe és azt mondta:

— Nézze szomszéd, maga már megértett a gazomra, adunk magának kétszáz ezer lejt, csukja az üzletét és ne csináljon konkurenciát a szöveteknek.

— Szó sincs róla, — felelte röviden a szorított zsidó szatócs.

— Ugy? Hát ha nem csuk be így, majd be-

másként!

Az igazgató dühösen elrohant és a szövetkező másnap kétszáz leire írta ki a kávé árát. A nécska is... A szövetkező lement 160, majd lejt, de hirtorsosunk is!

Egyik nap, amikor a kávé ára már 50 lejt a szövetkező igazgatója megint felkereste a zsidó kávé-

kat.

— Nézze Klein ur. — mondta neki — mindenét rá fogja fizetni erre a háboruszkodásra.

— Nem biztos — felelte Klein.

— De biztos! Mi nagy tőkével dolgozunk, a harcot, de maga az ötven lejes kávéra kifizet legalább megévszerannyit fizet rá.

— Dehogyan fizetek rá, — hunyorgatott Klein hiszen én is maguktól veszem.

DÁLESZ

Két kereskedő találkozik az utcán. Az egyik nemrég még nagyon gazdag ember volt, de nehéz idők őt sem kímélték meg. A másik megkérdezi tőle:

— Na mi az, barátom, az idén nem ment Petyénbe?

— Nem. Minek? Itt van az a kitérő Félix dőli forrás, minek kell egy erdélyi embernek Petyénbe menni?

— Az igaz. Na és a felesége és a kedves leányai az idén nem mentek a Lidóra?

— Nem. Minek? Itt van ez a remek városstrandfürdő, a váradiaknak igazán nem kell a Lidóra menni.

— Persze, persze. Na és a kislia, aki mindig Svájcba szokott menni, az idén nem ment Svájcba?

— Nem. A kisliaim elment a cserkészekkel kéthétre táborozni, én mondom maának, az egészségessebb, mint Svájc.

— Hogyne, hogyne — rázza a másik helyeseleg a fejét, aztán csak úgy maga elé mondja:

— Eigentümlich, was für e Gewüre der Dales hat.

KÖRÜLBELÜL

A fukarságáról híres családnál vendégek vannak ebédre. Ebéd után egyik vendég megkérdezi másiktól:

— Te jóllaktál?

— Körülbelül.

— Hogy hegy körülbelül?

— Na, még meg tudnék enni két szelet tortát egy főit fust és egy süített.

MI AZ A TEKINTÉLY?

Lieberné veszekszik az urával:

— Majd megmutatom én, ki parancsol ebben a házban.

— E kunszt — mondja Lieber — azt mutat meg, hogy ki engedelmeskedik?

ORVOSOK EGYMÁS KÖZÖTT

Dr. Mark: Tudja kolléga ur. el kell önnek valamit mondanom. Olyan dolog történt ma ugyanígy velem, amilyen még nem történt, amióta csak orvosos gyakorlatot folytatók.

Dr. Kun: Nono, kedves kollégám... talán sikerült valamelyik betegét meggyógyítania?